

Turbūt daugeliui mūsų Gimtinės trauka išlieka visam laikui kur mes bebūtume, kur bekeliautume. Laikui bėgant tas jausmas tik stiprėja, nejučia suvoki, kad pradėdi stipriau jausti ošiančio miško ir sužydėjusių pievų kvapą, gimtųjų peizažų spalvos darosi nepaprastai ryškios, vanduo pasemtas iš sodybos šulinio atrodo pats skaniausias Pasaulyje. Pasiilgsti senelių, tėvų, čia užaugusių ir patyrusių visus įmanomus vargus, norisi kartu su jais pasidžiaugti savo laimėjimais, ar tiesiog aplankyti ir pabūti kartu, džiugu, kas tai dar gali pajauti iš tikrųjų, kitiems lieka tik prisiminimai ir jau tuščios buvusių sodybų vietos, bet brangios ir jos, nes jos tokios vienintelės, savos. Dažnai jas žymi tik mūsų pačių pastatyti kryžiai, dar išlikę šimtamečiai medžiai.

Džiugu, kad ir kaip bebūtume laiko blaškomi, galime ir norime susitikti, sueiti draugėn, pasidalinti savo džiaugsmais ir rūpesčiais, pabūti kartu, prisiminti visus, kūrusius ir gynusius šį nuostabų žemės kampelį, kurį vadiname Tėviške.

Kraštiečių susitikimui parengėme simbolinį leidinį, kuris primins apie mūsų krašto ir jo žmonių istoriją, nukels į senus laikus ir šiek tiek primins, kad turime rūpintis savo šaknimis, savo praeitimi, nes be jų mes būtume tikri našlaičiai...

Leidinio sudarytojai dėkoja visiems padėjusiems sukviesti kraštiečius į susitikimą. Tikėkime, kad šią gražią tradiciją ir toliau puoselės ateinančios kartos.

2014 m. rugpjūčio 2 d.

Maniuliškių piliakalnis. Deivido Streikaus nuotrauka.

1994 m. Maniuliškių kapinėse atstačius koplyčių įvyko jos šventinimas ir bene pirmasis kraštiečių susitikimas. Šia proga maniulieškietis, kraštotyrininkas Alfonsas Streikus (1944 - 2000) išleido bukletą „Mūsų Maniulieškės“. Jis buvo atspausdintas 300 egz. tiražu Utenos spaustuvėje. Teksto autorius vylėsi, kad jo pradėtas darbas neliks pamirštas, o bus pratęstas ir papildytas. Vykdydami Alfonso Streikaus pageidavimą, jo surinktą medžiagą papildėme kitų kaimų aprašymais bei iliustracijomis.

Maniulieškės

Prieš tūkstantį metų ir vėliau

Maniuliškių apylinkėse gyvenama nuo seniausių laikų. Tai patvirtina ir mūsų kaimo piliakalnis, kuris archeologų nuomone, yra iš pirmojo tūkstantmečio, kaip ir Velykuškių, Vosgėlių, Jovydžių ir kt. Maniuliškių piliakalnį 1933 m. tyrinėjo Petras Tarasanka. Kasinėjimų radiniai saugomi Kauno istorijos muziejuje. Apie 1936 m. žurnale „Židinys“ buvo įdėtas nedidelis straipsnis apie Maniuliškių piliakalnio kasinėjimą ir radinius.

Apylinkėse gausu ir senkapių. Prie Jonišio kaimo yra pilkapių liekanų, prie Lygalaukių - pilkapiai ir senkapiai. Šie Lygalaukių kaimo pilkapiai užėmė didelį plotą.

1978 m. archeologinės ekspedicijos metu (vadovas Vyt. Urbonavičius) tyrinėjo Maniuliškių senkapį. Iširta 50 kv.m. plotas. Rasta keturi XVI - XVII a. kapai. Kapelių kalnelio viršūnė, dirbant žemę, nuarta, kapai suardyti. Gerai išlikę tie kapai, kurie į ežero pusę - žemiau.

Tie kapeliai yra šiauriniame Keizaro ežerėlio krante, prieš buvusią Sipavičiaus sodybą.

Kaime iš senesnių laikų buvo du kryžiai: Alfonso Abario ir Tomo Streikaus (statyti 1885 m. ir 1901 m.). Jie stovėjo senojo kaimo gatvėje. Išsikėlę į vienkiemius, savo naujose sodybose kryžius pasistatė Turkai, Jonas Abarius, Vincas Streikus, o Augustas Streikus iš storos lentos padarytą kryžių

prikalė prie žilvičio. Tie storieji kryžiai jau seniai nuvirto supuvę, o tas iš lentos padarytasis pergyveno ne tik šeiminką, bet ir storąjį pakėlės žilvitį: nors, suvargęs ir apnykęs, bet dar laikosi prikaltas jau prie kito žilvičio.

1942 m. kryžių savo sodyboje pastatė Izidorius Lašas. Dabar tų kryžių nebėra. Tik prieš porą metų Antanas Turkus atstatė savąjį.

1837 m. kaimo kapinaitėse buvo pastatyta akmenų mūro koplytėlė, kuri, atlaikiusi oro ir laikmečio darganas, nors ir labai sunykusi, sulaukė ne tik Lietuvos, bet ir savo atgimimo. Nedaug betrukė, kad iš jos būtų likus tik krūva akmenų.

Garbingo vyro Jono Bareikos rūpesčiu ir lėšomis 1994 m. vasarą atstatyta koplytėlė dar ne vieną šimtą metų saugos senųjų kaimo kapinių rimtį ir mūsų protėvių poilsį.

Per kaimą du kartus yra pravažiavę vyskupai. Pirmą kartą tai atsitiko gal dar prieš 1914 m. Tada vyskupą sutiko ir per kaimą palydėjo 40 - ties raitų vyrų būrys. Tame būryje buvę ne tik bernai, bet ir vedę jaunesni vyrai. Raiteliai buvo apsirengę baltais marškiniais, visi su šiaudinėmis skrybėlėmis, per pečius susijuosę rankšluosčiais. Mano senelė, su pagarba apie tai pasakodama, niekada nepamiršdavo priminti: „Toje palydoje buvo ir tavo senelis“.

Antrą kartą, bene 1939 m., per kaimą iš Aleksandravėlės į Imbradą važiuo tuometinis Panevežio vyskupas K. Paltarokas. Pakėlės kaimuose jo garbei ruošė išpintus vartus „bromus“, sutikdami giedojo šventas giesmes. Jonišio kaimas giedojo „Dievas mūsų prieglauda ir stiprybė“. O mūsų kaimo jaunimas vyskupui užtraukė „Ilgiausių metų“. Tas vyskupui labai patikę. Sustojęs, padėkojęs, o jaunimą pagyręs: „Na, vyrai, traukiet kaip iš bačkos“.

Suvieko parapija

Bažnyčia Suvieke pastatyta prieš 1522 m. Tais metais Lietuvos bažnyčių sąrašė minimas ir Suviekas. Sąrašą sudarė Vilniaus prelatas Jonas Albinus.

1533 m. balandžio 14 d. į Suvieką atvyko vizitatorius dėl parapijos ribų nustatymo tarp Dusetų ir Zarasų parapijų.

1696 m. Kriaunų bažnyčios krikštų registracijos knygoje rašoma, kad krikštijama Kriaunose dėl to, kad Suvieke nėra kapeliono. Tai rodo, kad tuo metu Suvieke buvo koplyčia su parapijos teisėmis, tačiau nuolatinio kunigo nebuvo.

Maniuliškių sankryža. 2012 m.

1703 m. ir 1715 m. Kriaunų bažnyčios archyvo knygosė dar žymima Suvieko parapija. Suviekas kaip parapija sunyko apie 1750 m., nors yra išlikusi Suvieko parapijos krikštų ir jungtūvių registracijos 1749 - 1767 m. knyga.

Maniuliškių kaimas, ilgą laiką priklausęs Suvieko parapijai, 1761 m. gruodžio 21 d. žymimas kaip Zarasų parapijos kaimas. 1796 m., pastačius bažnyčią Aleksandravėlėje, mūsų kaimas priskiriamas tai parapijai.

1820 m. Antazavės parapijos vizitacijos aktas - Suvieko Kopyčios aprašymas:

Kopyčia medinė, kada statyta, žinių nėra. Stogas šiaudinis, be bokšto. Stovi pono Grygiero žemėje, kas trečias sekmadienis būna pamaldos. Atvažiuoja iš Ilūkstės vienuoliai - bazilijonai (unitai, rytų apeigū). Smulkaus inventoriaus aprašymas:

Arnotai - du (juodas ir raudonas), kapa - 1, užuolaidos - 2 poros, užuolaidos didž. Altoriuje - 2 poros, stulos - 2 (balta ir violetinė), mišiolai - 2 (šventinis ir gedulinis), altorių kryželiai-3, indas švęstam vandeniui - 1. Trys nedideli varpai ir kitas kuklus, būtiniausias inventorius.

Altoriai su paveikslais -3: 1) šv. Antano, 2) šv. Anupro. Didžiajame altoriuje Čenstachavos Dievo Motinos paveikslas su sidabro aptaisais,

Kriaunų bažnyčia, kurioje buvo krikštijami ir mūsų apylinkių gyventojai.

uoliekies ir $\frac{3}{4}$ aukščio ir uoliekies $\frac{1}{4}$ pločio. Tas paveikslas uždengiamas šv. Kazimiero paveikslu.

1830 m. rugsėjo 22 d. Vilniaus vyskupo rašte Nr. 2901 Obelių dekanui - Kamajų klebonui rašoma:

Suviekas - Antazavės parapijos filija. Kopyčia neseniai perduota Ilūkštės bazilijonams. Kas trečias sekmadienis pamaldos, jau pusantrų metų aptarnauja Antazavės klebonas J. Kurmavičius. Bazilijonai pasiėmė varpą ir kitą inventorių.

Tais pačiais 1830 m. Ilūkštės vienuolyno viršininko paaiškinajame rašte Obelių dekanui rašoma:

„Suvieko kopyčia labai blogo stovio, baigianti sunykti, o koliatoriaus (globėjo) nėra, imti jiems iš ten nebuvo ko, varpą, kuriam nutrūkusi ąsa, paėmė sutaisyti. Kopyčiai reikalingas didelis remontas, o jam nėra lėšų.“

Kopyčia nugriauta po 1863 - 1864 m. sukilimo, neva, kad sukilėliai kopyčios rūsyje slėpė ginklus.

1830 m. Bogumila iš Vereščinskų Platerova, Antazavės ponija, parašė Vilniaus vyskupui kelių lapų skundą, kad Antazavės klebonas (jos išlaikomas), jos neatsiklausęs, išvažiavo antroje Kalėdų dienoje į Suvieką. O ji ir jos dvariškiai liko be pamaldų. Klebonas, jai leidus,

galėjęs važiuoti tik į atlaidus, o sekmadieniais ir šventadieniais turi būti Antazavėje prie bažnyčios.

Ponia grafienė buvo Antazavės bažnyčios koliatorė (globėja). Ta pati ponia neleido priimti į kleboniją (klebonas sutiko) Antazavėn paskirto kunigo Antano Strazdelio, tvirtindama, kad Strazdas skundėsi vysk. A. Klungevičiui, kad „Antazavės fundacijos vos užtenka dviem kunigam“.

Apylinkė buvo tankiai apgyvendinta, jau prieš 300 metų minimi aplinkiniai kaimai: Antazavė, Saliniai, Lukštiniai, Derviniai, Zirnajai, Ratokliškis, Kumpuoliai, Vienasėdžiai, Ajočiai, Kreiviniai, Milgedžiai, Didžioji Ulyčia - tai Didėja, Šniukštai, Volungiai. Sviliškės tuo laiku neminimos, o Lygalaukių kaimas paminėtas daug vėliau. 1820 m. Antazavės parapijos vizitacijos aktas bei kita medžiaga apie Suvieko bažnyčią saugoma Utenos kraštotyros muziejuje. Ta medžiaga ir buvo pasinaudota.

Laiko dulkes nubraukus

Kriaunų parapijos archyve išlikusios daugiau negu 300 metų senumo krikšto registracijos knygos. Maloniai leidus Kriaunų klebonui kun. Stanislovui Stanikūnui, išrinkau iš tų knygų maniuliškiečių pavardes, kurios išlikę iki šių dienų, o apie kitas - išnykusias pavardes kalbėsime vėliau.

Pirmoji užregistruota ir iki šių dienų išlikusi pavardė tai ABARIŲ: 1675 m. užregistruota kaip krikšto motina Kristyna Abalovna, 1677 m. kaip krikšto motinos figūruoja Zofija Abarucia (Abariūčia) ir Katerina Abarenia (Abarienė).

1678 m. randame Morkaus ir Agnietės Abarių šeimą. 1684 m. Martyno ir Margaritos, 1688 m. Mykolo ir Kristinos, 1708 m. Kazimiero ir Marijonos Abarių ir 1712 m. Stepono ir Marijonos Abarių šeimas. Tada ir vėliau pavardės forma buvo ABARIS, tik Martynas užrašomas kaip Abarius.

Antroji pavardė - TURKŲ. Tos giminės liniją pradeda Gasparas Turkas, minimas 1678 m. ir 1680 m. kaip krikšto tėvas. Gasparas Turkielis (Turkelis), jo žmona Katerina Szesztakaycia (Šeštakaičia) minimi 1682 m., tais metais buvo krikštijamas jų sūnus Martynas. 1693 m. minima Kristyna Turkelova.

Jonas Turkelis, jo žmona Marijona minimi 1708 m., krikštijant jų sūnų Juozapą. O krikštijant sūnus Joną, gimusį 1711 m. ir Matą, gimusį 1716 m., tėvo pavardė užrašoma Turkus.

Trečioji iš eilės pagal senumą pavardė STREIKŪ. 1703 m. minimi Juozapas Streykunas (Streikūnas) ir jo žmona Ona, tais metais, krikštijant jų sūnų Jurgį, jie gyveno Kumpuoliuose.

1709 m. Maniuliškių kaime gyveno Kazimieras Straykunas. Juozapo ir Marijonos Streikų, gyvenusių Maniuliškių kaime, dukros Ona, Kotryna, Ieva, krikštytos 1713, 1714 ir 1720 m.

Anksčiau minėta Juozapo ir Onos Streikūnų šeima, gyvenusi Kumpuoliuose, 1717 m. gyvena Maniuliškėse, krikštijamas čia gimęs jų sūnus Stanislovas. Tėvo pavardė rašoma STREIKUS, šiuo kartu užrašyta ir motinos pavardė - Ona Nemeysziczia (Nemeišyčia).

Petras ir Magdalena URVINIAI 1718 m. gyvena Kumpuoliuose, o krikštijant dukrą Ievą, gimusią 1727 m., jie jau Maniuliškėse.

MIKITA, vėliau pavardė rašoma Mikutėnas, Maniuliškių kaime maždaug nuo 1749 m. Tais metais krikštyta Sofija, Mykolo ir Onos Mikitų duktė.

Šios penkios pavardės, išlaikiusios 300 metų išbandymą, išliko iki mūsų dienų.

Gyventa senais laikais kaime Mykolo ir Kotrynos BORTKEVIČIŲ, jų sūnus Tomas, gimęs 1753 m., krikštytas Suvieke, ten pat krikštyta duktė Ieva, gimusi 1760 m. O jų sūnus Simonas, gimęs 1757 m., krikštytas Kriaunų bažnyčioje. Po to pavardė išnyksta, ir vėl atsiranda jau mūsų laikais, Bartkevičiui vedant Streikutę. Paskui ir vėl ta pavardė išnyksta.

1853 m. Kristina Balčiūnaitė, Prano Lašo našlė iš Butiškių kaimo, atitekėjo už Streikaus, tai buvo Norbo ir Vinco senelis. Ištekėdama už Streikaus, turėjo iš pirmojo vyro sūnų Justiną. Daugiau šimto metų LAŠO pavardė buvo kaime.

1858 m. vasario 1 d. Vincas BAREIKA, Jurgio ir Elžbietos Mikšytės sūnus, 32 m., iš Ajočių kaimo, atėjo užkuriom, vesdamas Viktoriją Turkutę, Mykolo ir Daratos Lukošiūnaitės dukterį, turėjusią 22 metus. Iš tos santuokos buvo sūnus Izidorius, gimęs apie 1864 m. Jo sūnus Petras žuvo Rešiotų lageryje.

1869 m. lapkričio 16 d. Vincas Bareika, likęs našliu, antrą kartą vedė Marijoną Turkutę, Jokūbo ir Uršulės Vilimaitės dukterį, 25 m. amžiaus. Iš tos santuokos atsirado visa plati Bareikų giminė. Dar apie 1820 m. Rozalija Bareikaitė buvo atitekėjusi į kaimą už Juozapo Letkausko.

1867 m. vasario 26 d. Uršulė Abarytė, Kazimiero ir Monikos Vištelytės duktė, turėdama 18 metų, ištekėjo už Žuklio Domininko, Igno sūnaus, 24 m. amžiaus. Beveik šimtą metų kaime buvo ši pavardė, dabar jau

Antazavės bažnyčia.

nebėra. Prieš tai 1833 m. Justina Turkutė, Antano dukra, 19 metų, ištekėjo už Kazimiero Žuklio, Jono sūnaus iš Degučių kaimo.

1895 m. lapkričio 13 d. Uršulė Turkutė, Igno dukra, ištekėjo už Antano Balinsko.

1901 m. vasario 5 d. Jonas Kairevičius, Mato sūnus, 37 m. amžiaus našlys, tuo laiku gyvenęs Maniuliškių kaime, vedė Uršulę Vasiliauskaitę, Jono dukrą iš Butiškių kaimo. Tų šeimų atstovai ilgesnį ar trumpesnį laiko tarpą irgi gyveno mūsų kaime.

Čia jų gyventa

Pavarčius Kriaunų 1671-1787 m. bei Suvieko 1749 - 1767 m. krikšto registracijos knygas, nesunkiai galima rasti pavardes žmonių, tuo laiku gyvenusių Maniuliškių kaime. Suvieko parapijos knyga saugoma Zarasų parapijos archyve. Malonus Zarasų klebonas kun. dekanas Vytautas Kapočius sudarė man visas sąlygas, kad galėčiau supažindinti ir Jus visus su mūsų protėviais. Be anksčiau minėtų pavardžių, šiose knygose rasime ir tokias:

Baltramiejaus ir Kotrynos Skutų šeima 1678 m. krikštijo sūnų Kristoforą. 1716 m. minima Marijona Skutienė. 1722 m. krikštijams Baltromiejus, Jono Skuto ir Elenos Adomavičiūtės sūnus, jų sūnus Andrius

krikštijamas 1724 m. Ši pavardė kaime gyvavo daugiau kaip 150 metų. Iki mūsų dienų ji išliko kaip pravardė. Veronikos Ramanauskienės tėvas Antanas Streikus buvo vadinamas Skuto pravarde. Baudžiamos metais jis buvo Kumpuolių dvaro vaitas.

XVII a. pabaigoje nuo 1671 m. kaime randame ir tokias pavardes: Vaikniūnas, Matusas, Lapienia ir Lapienis, Mažeikis, Reistynis, Skumtūnas, Slynikas, Burdinskas, Sturas, Žvirblis, Purpšys, Vigienis, Petrikas, Svirgūnas, Klikas, Blaževičius, Janušis, Karaliūnas, Mičiala, Raginskas, Stulpeika.

XVIII a. Purpšys, Staupeika, Kurkietis, Palutis, Lapienis, Pabaras, Marazas, Janušis, Burdinskas, Kapačiauskas, Šimonėlis, Zauba, Jaušas, Jovaiša, Arulis, Marazauskas, Makauskas, Petravičius, Sasnauskas, Vilimavičius, Genevičius, Bagdonas, Morozov, Deksnys, Sakalauskas, Didžiulis, Trakinskas, Čivas, Čibas, Chmieliauskas, Janušauskas, Marazauskėnas, Stankevičius. Prie įvairiai užrašomos Marozo pavardės pažymima, kad tai rusų kilmės („maskoliai“) katalikai.

Apie 1980 m. Aleksandravėlės bažnyčios archyvu leido pasinaudoti geraširdis (dabar jau miręs) klebonas kun. Antanas Gružauskas. Amžiną jam atilsį.

Bažnyčia statyta palyginti neseniai. Dalis archyvo paimta sovietinės valdžios, šis tas likę, iš ko galima nustatyti, kas mūsų kaime (be anksčiau minėtų) gyveno XIX a.

Daugumas pavardžių, kurios minimos XVII - XVIII a. dabar jau nebėra. Atsiranda kiti gyventojai - naujos pavardės:

Soltanas (kilmingas), Eikus, Varna, Šablinskas, Letkauskas, Arcimavičius, Savickas, Turkevičius, Maslauskas, Žideliūnas, Janukevičius. 1828 m. į Maniuliškių ažušienį ateina gyventi bajoras Milaševičius. Vėliau ten gyveno Butkai, Vainiūnai. XX a. Pradžioje apsigyvena Bendzalauskai. Vėliau žemės gauna savanoris Kazimieras Mickus. Tas ažušienis buvo pavadintas Aleksandriškio viensėdžiu.

XX a. pirmoje pusėje į kaimą užkuriom, vesdami Streikutes, atėjo: Balys Sipavičius, Viktoras Statulevičius, Povilas Ramanauskas, Bartkevičius, Mykolas Peškaitis, Nikodemas Jankauskas vedė Turkutę.

Vėliau Albertas Budzilas vedė Streikutę, Zigmas Burokas-Abarytę, Petras Knezys - Žuklytę, Aleksas Kaminskas-Turkutę. Gogelis ir Špakauskas vedė Bareikaites.

Nauji laikai - kitos pavardės, tik gaila, kad praėjus keliems dešimtmečiams ir vėl tų pavardžių beveik nebelineka.

Antazavės dvaro rūmai.

Vis mes esam tolimesni ar artimesni giminės - ketvirtos ar penktos eilės pusbroliai ir pusseserės. Jau prieš 150 metų Streikai ėmė Streikutes, Abarytės tekėdavo už Abarių. Senosios - pagrindinės pavardės tarpusavyje susimaišę: Turkai su Urviniais, Bareikais, Streikais. Streikai su Mikitomis, Abariais ir t.t. Iš senųjų bažnytinių knygų galima spręsti, kad Jonišio, Ajočių Streikai bei Abariai yra gimę ar gyvenę Maniuliškėse ar atvirksčiai. Baudžiamos laikais pono valia buvo spręsti, kur kam gyventi, ypač jei kaime atsirasdavo tuščia sodyba, šeimai išmirus ar nusigyvenus. Tie trys kaimai priklausė Kumpuolių dvarui, todėl jų gyventojai keitėsi marčiomis ir jaunikiais.

Kaimo vardo kilmė

Dar apie vieną pavardę noriu pakalbėti atskirai. Mano manymu, iš tos pavardės kilęs kaimo vardas. XVII a. pabaigoje kaime dar gyveno Maniulių šeima. Minimi Stanislovas ir Kazimieras Manuliai, Mykolas Maniulis, Kristina Maniulienė. Keli vaikai buvo Venceslavo ir Onos Maniulių šeimoje.

Bažnytinėse knygose kaimo vardas pirmą kartą pirmąkart buvo užrašytas 1676 m. Per pirmuosius 50 metų užrašymo forma labai įvairavo: Manuliszki, Maniuliszki, Maniualiszki, net Maneluszki, Maneliszki, Maniule,

Aleksandravėlės bažnyčia.

Mayneliszki, Mayniule, Meynaliszkie, Manieliszki. Vėliau užrašymas vienodas - Maniuliszki (Maniuliškės).

Ir Petrapilin, ir Latvijon

Dauguma kaimo vyrų, gimę 1880 - 1890 m. jau buvo raštingi, matyt, baigę Antazavės pradžios mokyklą rusų kalba. Vėliau, matyt, patys pramoko rašyti lietuviškai, o Antanas Abaris pasirašydavęs lietuviškai, laiškus iš Sibiro rašydavo gana išlavinta ranka rusiškėmis raidėmis „graždanka“. Jo sesuo Elzbieta Streikuvienė, gimusi 1888 m. mokėjo rašyti spausdintomis raidėmis ir tuo labai didžiavosi. Esą, skaityti moku visokį raštą, o parašyti irgi nieko neprašau - pati išmokau.

Kai apie 1880 m. Justina Prakapaitė atėjo tarnauti į mūsų kaimą, o 1883 m. ištekėjo už Justino Lašo, kaime rado daug mokačių skaityti, buvo daug gerų dainininkų ir giesmininkų. Ji juos tik nustebino tuo, kad maldų knygoje „Šaltinis“ ar kantičkoje mokėjusi naudotis gale knygos esančia rodykle. Justina mirė 1954 m. būdama 94 metų.

Dar spaudos draudimo metais ir vėliau poterių ir lietuviškai skaityti mokiusi Degutiškio vienkiemyje gyvenusi Kapšienė. Ten vėliau gyveno Budzilas.

Nors apylinkės labai gražios: kalnai kalneliai, ežerai ežerėliai, didesni ar mažesni miškai, - bet duonos duonos niekada nebuvo perdaug. Žmonės, ieškodami darbo ir duonos, pasiekdavo ir tolimesnius miestus. Petrapilyje buvo vienas iš Bareikų, Rygoje laimės ieškojo Viktoras Urvinis, Vincas Streikus (Sipavičienės tėvas) dirbo prie geležinkelio Rusijoje. Kazimieras Streikus, atitarnavęs caro kariuomenėje, dirbo prie geležinkelio iešmininku. Merginos darbo kaip tarnaitės gaudavo tuometiniame Dinaburge. Viena kita pasiekdavo net Petrapilį.

Daugelis jau XX a. pradžioje eidavo samdiniais Latvijon. Mano senelė Emilija Lašaitė - Streikuvienė, gimusi 1893 m., pasakojo: „buvau septynerių metų, kai tėvai išleido ganyti Latvijon, ganiau devynias vasaras, po to parsisamdžiau prie kelio darbų. Kelio tiesėjams - darbininkams ruošiau maistą“.

Toks ar panašus buvo mūsų senelių ir prosenelių gyvenimas. Vaikystėje pačios patyrusios piemenės dalią, vėliau skaudančia širdimi išleisdavo ganyti savo vaikus.

Nepriklausomybės laikais, dar labiau susmulkėjus ūkiams, darbo ieškojo toje pačioje Latvijoje, o Norberto Urvinio šeima buvo susigundžiusi pasiekti net Argentiną ar Braziliją. Ten gimė jų sūnus Pranas. Neradę laimės ir ten - grįžo.

Peštynės ir išdaigos

Prieš pirmąjį pasaulinį karą kaime buvo didelis 27 jaunų, nevedusių vyrų būrys. Galėjai turėti ir 40 metų, bet, jei esi nevedęs, tai ir jaunas. O jei neturi 21 metų ir nebuvai pašauktas kariuomenėn („prizavan“), tai tu irgi joks bernas. Kariuomenėn šaukdavo suėjus 21 metams, tarnauti tekdavo 5 metus. Po to jau tikras bernas, rimtas kandidatas į jaunikius. Nei viename apylinkės kaime nebuvo tiek jaunimo. O kur dar jaunesni, 21 m. neturintys vaikinai! Vyresni kartais pasitelkdavo ir jaunesnius.

Toks pulkas vyrų kelė pagarbą, o kartais ir baimę. Nueis toks pulkelis į gretimą kaimą gegužinėn ar į vestuves (į vestuves buvo mada eiti neprašytiem), ir iš karto tampa padėties šeimininkais. Vienas kitas šoka, kiti daugiau tvoras ramsto. O tik pabandyk juos užkalbinti: jie to tik ir laukia. Nori nenori tenkas su jai pagarbiai elgtis. Gal ne tiek iš pagarbos, kiek iš baimės. Tarpusavyje didesnių nesutarimų neturėjo. O kiek vaikystėje teko girdėti įvairiausių pasakojimų apie kruvinas muštines, tai visi pasakotojai vienu balsu tvirtindavo: „mušdavosi maniuliškiečiai, baisiausi mušokai

buvo, bet ne tarpusavy, o su apylinkės „maskoliais“. Su jais nuo seno turėta sąskaitų. Tuoj po baudžios panaikinimo, Vienasėdžių karčiameje buvo užmuštas Mykolas Abaris. Lavonas užkasamas iš pradžių tvarte, o po to atvežamas ir numetamas ant Kumpuolių dvaro ir Maniuliškių kaimo žemių ribos. Kartą naktigoniai, saugodami arklius Geldoje, prie Liūno, pajunta arklių vagis. Vieną pačiumpa, pasiraito rankoves ir - mokydami padaugina. Nebelieka nieko kito kaip barzdočių kišti liūnan po kemsu. Pavasarį tas gal išplauks, bet niekas nematė, niekas nežino, o kas prisipažins, kad vagia arklius.

Kitą kart, žiemos naktį Bendzalauski aptinka vagis tvarte (tvartas užrakintas virta spyna, bet prasikasta pro pamatus). Sukyla nemaža šeimyna, vagys, sukritę į roges, bėga, vienas iš Bendzalauskių pastvėręs šautuvą vejasi, daug nesitaikydamas šauna, iš rogių iškrenta jau negyvas vėl barzdočius. Apie tą įvykį gali smulkiau papasakoti Verutė Bendzalauskaitė. Gali patikslinti vardus ir datą.

Tais laikais tokios „tautų draugystės“ (kaip vėliau) nebuvo. Buvo kitokia: tada tiems „draugams“ atsirado tik pravardės pagal „profesiją“. Kumelinis, Avelinis, Kilbasinis...

Labiausiai ta „draugystė“ „sustiprėdavo“ per „Patiešijimo“ atlaidus, kai, švenčiant pagal senąją stilių, tie atlaidai sutapdavo su kokia ten rusų švente. Suvažiuodavo jie iš plačios apylinkės, net iš Daugpilio. Po pamaldų ir prasidėdavo. Nukentėdavo ir vieni, ir kiti. Bet neteko girdėti, kad Maniuliškių vyrai būtų visiškai pralaimėję ar buvę sumušti. Laikydavosi būry, pavieniui nesišlaistė. Jaunesni mušdavosi, o vyresni, stovėdami atokiau, stebėdavo. Pamatę, kad kuriam riesta, tą gelbėdami čiupdavo ieną, lanką ar net išsitraukdavo „stadarečniką“. Gailesčio čia jau nebūdavo. Kai Viktorą Streikų, atskyrę nuo savų, pasiviję Ilgio ežero pakrantėje nustoję mušti, nes manė, kad užmušė. O tas atsigavo ir dar ilgai ilgai gyveno.

Vėliau Joną Abarių pastvėrė geležinkelio stoty, kai tas buvo nuvažiavęs trąšų, grįžo be trąšų, kniūbsčias gulėdamas rogėse: nugaroje buvo išrėžtas diržas. Jei neklystu, Jonas Streikus, ar kitas tvirtas maniuliškietis nuvažiavo Eglainėn pirkti zuperio. Ten jį pastabėję „seni pažįstami“. Matydamas, kad kitaip nebeišsisuks, griebėsi gudrybės: vieną maišą zuperio pasispaudė po viena pažastim, kitą po kita ir nusinešė į vežimą. O maišai būdavę po 100 kilogramų. To užteko. Nebedrįso pulti. Be muštynių svetur, prasimanydavę ir kitokių pramogų: tai ratus ant stogo užtrauks (klojimų stogai būdavo nuolaidūs), tai nerūpestingo šeimnininko gale rėžio paliktas akėčias į medį

Maniuliškių kaimas 2012 m.

įtrauks. Prisimena dažnai pasakoti du atsitikimai, tik prisimiršo pavardės. Ėjo pulkas bernų ar ne į Ajočius. Priėjo stirtą kūlelių. Vieną kūlelį pažastin, kitą, o kieno rankos ilgesnės, tas pasispaudė tris. Eidami pakeliui išdėliojo tuos kūlelius nemažais tarpais. Ir susirink, kad geras! Buvo kaime nelabai turtingas, bet mėgstantis truputį pasipuikuoti ūkininkas. Laikė tas ūkininkas kumelį, tik nelabai turėjo kuo šerti. Bet kam einant pro tvartą, nuolat žvengdavo. Ką čia, girdi, kumelį pusbadžiu laiko. Reikia jį vienąkart pašerti. Ir vyrų pulkas sulindo daržinėn. Vieną kartą nuneša po glėbį, antrą kartą, tvartas jau prikimštas šieno, o daržinėj jo ne kiek ir belikę.

Apie tuos dalykus buvo pasakojama beveik kaip apie nusikaltimus, o mūsų dienomis tokie nusikaltimai tik juoką kelia.

Rūpesčiai ir negandos

Maniuliškių kaimas užima apie 406 dešimtinių (apie 443 ha) plotą, kuris valakų reformos metu buvo išskirstytas į 15 valakų, todėl iki baudžiatvarkos panaikinimo kaime būdavo apie 15 sodybų - ūkių. XX a. pradžioje, skirstantis į vienkiemius, kaime buvo 25 stambesni ar smulkesni ūkininkai (baudžiatvarkos panaikinus, ūkiai imta skaldyti - dalintis) ir 2 sodybos kampininkų. Kaime buvo Igno Pledžio sodyba, kuri teuzėmė 1,2 aro ir našlės Uršulės Kairevičienės - Vasiliauskaitės 6 arų sodyba.

1999 m. Maniuliškių kaime Alfonso Streikaus rūpesčiu pastatytas medinis kopylstulpis Streikų giminės atminimui. Autorius - uteniškis Pranas Kaziūnas.

Kaimas išsidalino į vienkiemius 1909 m. Jau 1911 m. buvo sudarytas kaimo planas. Kaimo įgaliotiniai dėl skirstymosi į vienkiemius buvo Izidorius Bareika ir Jonas Streikus - raštingi kaimo vyrai. 1923 m. ūkiai buvo dar labiau susmulkėję. Tuo metu kaime buvo 35 sodybos ir 175 gyventojai.

1959 m. tebuvo 122 gyventojai. Per 35 metus kaimo gyventojų skaičius, užuot padidėjęs, sumažėjo trečdaliu.

Žmonių naikinimo mašina bolševikų žadėto rojaus laikais traiškė ir mūsų kaimo žmones.

1941 m. ištremta Petro Bareikos, Izidoriaus s., šeima. Pats Petras mirė Rešiotų lageryje. Žmona su dviem vaikais grįžo po keliolikos metų.

Po karo ištremti: Antano Abario, Alfonso s., šeima, grįžo visi. Jono Abariaus, Pranciškaus s., šeima, grįžo visi. Augusto Streikaus, Justino s., šeima. Augustas mirė kelionės į Sibirą metu, kiti grįžo. Norbertas Streikus, Andriaus s., su žmona Eleonora, abu mirė badu tremtyje. Barbora Streikuvienė, Tomo d., ir jos sūnus Ignas grįžo.

Enkavedistų ir skrebų nušauti ar nukankinti: Antanas Streikus, Tomo s., Petras Streikus, Antano s., Ona Streikutė, Antano d., Antanas Streikus, Jono s., Albinas Streikus, Norberto s., Kazimieras Mickus.

Mirę kalėjimuose ir lageriuose: Petras Abarius, Jono s., Petras Streikus, Norberto s., Izidorius Streikus, Norberto s., Vincas Streikus, Norberto s., Petras Mikita, Vinco s., Juozas Streikus, Antano s., sušaudytas, Petras Bartkevičius suimtas vokiečių.

Kalinti: Juozas Abarius, Norberto s., Ona Abarytė, Jono d., Nikodemas Jankauskas, Bronius Bareika, Viktoro s., Mykolas Peškaitis, Elena Mickutė, Kazimiero d., Balys Mickus, Kazimiero s., Ona Streikutė - Budzilienė, Domicėlė Streikutė, Petro d., Izidorius Streikus, Antano s., ir jo motina.

Pirmasis Pasaulinis karas

Pirmajame pasauliniame kare iš Maniuliškių kaimo dalyvavo 18 vyrų. Rapolas Streikus ir Povilas Urvinis žuvo fronte, o Ignas Abaris dėl tam tikrų aplinkybių negrįžo iš Rusijos. Gyveno Kurgano srityje. Du kartus nesėkmingai bandė grįžti, bet 1937 m. buvo represuotas.

1915 m., per pačią javapjūtę, apylinkes užėmė vokiečiai. Nenuimtus javus sutrypė laukuose, o jei kieno jau buvo klojimuose, ten prie prėslių statė arklius, nekultus javus naudojo pašarui ir kraikui. Jau pavasarį prasidėjo badas. Žmonės perkasinėjo pernykštę bulvieną, džiovino žolę (daugiausia varpučius ir jų šaknis), grūdo piestoje, maišė su įvairiomis atliekomis ir kepė neva duoną. Bedžiovinant varpučius, sudegė Tomo Streikaus troba. Tik vienas kitas tvirtesnis ūkininkas prasimanydavo geresnės duonos.

Sunkiausi kaimui buvo 1917 - 1918 m. Kaime teliko 2 arkliai. Vieną išsaugojo Turkus, o antrą Andriaus Norba (Streikus), buvęs seniūnu. Nebuvo kuo dirbti žemę. Vedarių kaime buvo kažkoks vokiečių punktas, buvęs ir felčeris. Ten jie turėjo nemažai arklių. Kaimo vaikai prigaudydavo vėžių (jų būdavę daug), moterėlės sudarydavo po kelis kiaušinius ir už tą „kyšį“ vokiečiai darbams duodavę porą arklių dienai kitai. Arklių šėrimui duodavę po kelis kilogramus avižų, tik prigrasydavę tas avižas sušerti arkliams. Atjodavę net patikrinti, ar nevargina arklių, ar tie pašerti. Kaip pasakojo Vincas Streikus, tų avižų arkliai nematydavo, jas žmonės suvalgydavo arba, jei atsilaikydavo nuo pagundos suvalgyti, - saugodavo sėklai.

Tas pats Vincas Streikus pasakojo, kad artimiausiose geležinkelio stotyse buvo įvairaus geležies laužo, o geležies kaimuose trūko, pirkti nebuvo už ką. Tai ir eidavo pėsti tų gelžgalių parsinešti. O kiek gali panešti nusilpęs, išbadėjęs paauglys? Labiausiai paklausą turėdavę kulkosvaidžių skydai. Iš jų kalviai dirbo noragus, verstuves.

Alfonsas Streikus - pirmas iš kairės, maniuliškietis, kraštotyrininkas, užrašęs ir išleidęs Maniuliškių kaimo istoriją.

Paimi vieną skydą,- lyg ir lengvas, tiek kelio atėjus, nėra ko nešti. Paimi du, surištus virvute, persimeti per petį ir, kol pasieki namus, akys ant kaktos lipa, vos kojas bepavelki. Porą dienų pailsėjus, tuos gelžgalius tempdavo į Užpalių, Daugailių pusę. Pasiėkdavo net Utenos apylinkes. Ten žemės geresnės ir toliau nuo fronto linijos.

Už taip sunkiai parsineštą metalo laužą gaudavo puspūdį grūdų ar druskos kokią saują. Pasitaikydavo ir nelaimingų atsitikimų. 1918 m. gruodžio 13 d. Eglainės stotyje susisprogdino ar elektros buvo nutrenktas 18 metų Izidorius Streikus, Tomo s.

Nusilpusius, išbadėjusius žmones užpuolė gripo epidemija „ispanka“. Iš pradžių mirė vaikai ir seneliai, o paskui paaugliai ir jaunimas.

1919 m. vasarą Maniuliškių kaimas buvo „niekieno žemė“, tarpufrontė. Liniją Dusetos, Kriaunos ir nuo Aleksandravėlės Latvijos pusėn (įjungiant Sartų ir kt. ežerus) užėmė Lietuvos kariuomenė, o liniją nuo Kauno - Zarasų plento (įjungiant Avilių, Čičirio ežerus), nuo Suvieko Latvijos pusėn - bolševikai.

Maniuliškes apšaudė artilerija nuo Aleksandravėlės aukštumų, sprogo keli sviediniai, o kaime tuo laiku jau buvo J. Petruičio vadovaujamas Lietuvos kariuomenės būrys. Prie Lietuvos kariuomenės savanorių prisijungė

Antanas Streikus, kuris kaip vietinis, žinodamas apylinkes, išvedė karius į bolševikų užnugarį. O bolševikai buvo įsitvirtinę Suvieko apylinkėse.

Visa tai vėliau aprašė aprašė pulkininku tapęs J. Petruitis savo atsiminimų knygoje „Mūsų žygiai“. Už savo žygdarbius, 1919 m. Antanas Streikus buvo apdovanotas Vyčio kryžiumi.

Antanas Streikus, pokario metais būdamas partizanų būrio vadu, žuvo tose pačiose Suvieko apylinkėse, Latvijos pusėje, Šarlotės miške. Tragiškas ir jo šeimos likimas.

Pabaiga

Tai gal beveik ir viskas, ką norėjau Jums, gerbiamieji gentainiai, priminti. Būčiau laimingas, jeigu atsirastų kas nors iš jaunesnių, o gal ir iš mano bendraamžių, kuris papildytų ar patikslintų šį mano darbelį ir jį pratęstų. Užrašytų apie karo, pokario metus, apie kolchozinę baudžiąvą. Iš anksto linkiu sėkmės Jai ir Jam! Mielai perduočiau surinktą informaciją, pagal jėgas ir sugebėjimą padėčiau.

Išrašus iš bažnyčių archyvų darau jau gal 15 metų. Užgirdęs apie tokį garbingą suėjimą, apie mūsų mažo kaimo, mažo mūsų tėvynės kampelio DIDELEŠ ŠVENTĘ, prisiminiau ir vaikystėje girdėtus pasakojimus.

Už pasakojimus, girdėtus vaikystės metais, dėkingas: prosenelei Justinai Lašienei, senelei Emilijai Streikuvienei, senelio broliui Kazimierui Streikui, seneliui Antanui Abariui, giminaitei Veronikai Šukytei-Abarienei, kaimynui Vincui Streikui.

Apie 1982 m. ar 1983 m. aplankiau seniausią tuo metu kaimo gyventoją Veroniką Streikutę - Ramanauskienę. Su jos pagalba sudarėme buvusį kaimo - ulyčios planą, suskaičiavome valakus, ir nustatėme valakų savininkus.

Jiems visiems dėkingas ir laimingas, kad juos sutikau savo gyvenime. Jie tyliai, kartais be žodžių, mokė mylėti Tėvynę, Dievą ir artimą. Jų pasėta sėkla sudygo mano širdy.

Maniuliškių kaime visų mūsų praeitis ir stiprybė !

Maniuliškių kaimo 1909 m. schema prieš išsiskirstant į vienkiemius. Sudaryta Alfonso Streikaus. Vizualizacija Nerijaus Treinio.

Maniuliškių kaimo schemos paaiškinimas

Viršuje kelio išsidėsciusios sodybos:

1. Antanas Streikus, vaitas „Skutas“; 2. Viktoras Bareika, kriaučius; 3. Jonas Bareika; 4. Balinskas, kalvis; 5. Ignas Turkus; 6. Izidorius Bareika; 7. Jonas Streikus, Jonukėno tėvas; 8. Severas Mikita; 9. Jurgis Abarius; 10. Vincas Urvinis, Viktoro tėvas; 11. Norba Abarius; 12. Pranas Abarius, „Abarioko“ Jono tėvas; 13. Norba Streikus „Upelinis“ Jonas St. „Jančiukas“; 14. Vincas Streikus, Sipavičienės tėvas; 15. Juozas Streikus, Juozo „trečiukinio“ tėvas; 16 - 17. Justinas Lašas, Juozas Streikus - „Streikelių“ tėvas; 18. Augustas Streikus „Liūno Augustas“; 19. Augusto Streikaus dvi tetos.

Apačioje kelio:

1. Tomas Streikus, Antano Skuto s. „Tumašiukas“; 2. Pranas Bareika; 3. Vincas Turkus; 4. Ignas Turkus - užkury, Jonas Abarius Jurgio; 5. Kaimo magazinas (parduotuvė); 6. Ignas Žuklys-„Žuklijus“ užkury; 7. Juozas(?) Streikus „Čyželis“; 8. Norba Streikus, Juozo. 9. Nikodemas Streikus, Juozo. 10. Alfonsas Abarius, Mykolo. 11. Norba Streikus, Andriaus. 12. Severas Kairevičius.

Pastaba: kryžiuokais pažymėtos kalvės: kaimo kalvė, kurioje dirbo iš Joniško ateinantis kalvis Pranas Kavaliauskas „Pranelis“ ir Balinsko kalvė.

Maniuliškių kaimo valakai 1909 m. 16 valakų po 30 ha.:

1. Antanas Streikus - Veronika Streikutė, Tomas Streikus, Antano; 2. Bareikos: Jonas, Pranas, Viktoras; 3. Turkai: Vincas, Ignas, Ignas;

4. Bareika Izidorius - užkurys Jonas Streikus; 5. Severas Mikita; 6. Jurgis Abarius, Ignas Žuklys - užkurys; 7. Juozas(?) Streikus „Čyželis“, Vincas Urvinis - užkurys; 8. Norba, Nikodemus Streikai, Juozo; 9. Alfonsas Abarius; 10. Norba, Pranas Abariai; 11. Andrius, Vincas, Juozas Streikai; 12. Norba, Jonas Streikai; 13. Justino Lašo - Juozo Streikaus; 14. Augustas Streikus; 15. Augusto Streikaus tetų.

Milda Abariūtė, maniuliškietės dukra, kilusi iš Kumpuolių kaimo, aprašė Maniuliškių koplyčios atidarymą ir kraštiečių susitikimą. Straipsnis 1994 m. rugpjūčio 12 d. buvo atspausdintas laikraštyje „Zarasų Kraštas“ Nr. 62 (7424).

Mintimis ir širdimi visada Maniuliškėse

Gražu, kai į gimtą lizdą senos motinos ir žilo tėvo aplankyti sugrįžta po margą pasaulį išsibarstę vaikai, kai visi sueina po gimtu stogu įvairių švenčių, jubiliejų metu. Gražu, kai susirenka visa giminė už senelius, prosenius kartu pasimelsti. Bet kaip yra nuostabu, kai susirenka didelio kaimo kaimynai su visomis savo šeimomis: vaikais, anūkais, proanūkais.

Liepos 30 dieną Antazavės apylinkėje Maniuliškių kaime buvo didelė šventė. Į ją susirinko apie 200 žmonių, seniau gyvenusių Maniuliškėse. Kiekviena šventė turi savo istoriją, todėl viską papasakosiu iš pradžių. Maniuliškių kaimas yra labai senas, bažnytinėse knygosė minimas jau 1676 metais. Čia užaugo daug kartų, daug šio kaimo žmonių ilsisi Maniuliškių kapinaitėse. Kad Maniuliškėse būta kapinaičių, niekas gal jau ir neįtartų, jeigu Maniuliškėčiai nebūtų pastatę akmenų mūro koplytėlės. Ji statyta sunkiais baudžiavos laikais. Iš dviejų pusių akmenyse yra iškalti 1837 metai.

Maniuliškių kaimas ne tik senas, bet ir pakankamai didelis, išsi-dėstęs 443 ha žemės plote. 1923 m. kaime gyveno 175 gyventojai, buvo 35 sodybos. Šiandien šiame kaime jau ir pusės šimto gyventojų nėra, o daugelis dar atvažiuoja į tėvų sodybą tik pailsėti, paatostogauti. Ir čia tebegyvenantiems, ir trumpam sugrįžtantiems vienodai skaudėjo širdį, kad baigia griūti koplytėlė, kad jau apleistos kapinaitės. Daug kas jau seniai kalbėjo, kad reikia ją atstatyti, sutvarkyti aplinką, bet vis kažko trūko. Tačiau gražūs norai nugali viską. Ir koplytėlė sulaukė savo atgimimo. Visus su restauravi-mu susijusius rūpesčius sau ant pečių užsikrovė Stefanija ir Jonas Bareikos.

Maniuliškių kaimo kapinių Švč. Marijos koplytėlė, pastatyta 1837 m. 1994 m. Jono Bareikos rūpesčiu ir lėšomis atrestauruota. 2014 m. liepos mėn. vėl atnaujinta.

Jie nepagailėjo savo santaupų, kad koplytėlė ir toliau saugotų senųjų kaimo kapinių rimtį ir mūsų protėvių poilsį. O tam prireikė daugiau nei poros tūkstančių litų. Prieš restauravimą buvo kalbėta su Zarasų miesto kultūros paveldo vadovais, nufotografuota apgriuvusi koplytėlė. Atlikti restauravimo darbus J. Bareika pasikvietė meistrus iš Kauno. Jie savo darbą atliko be jokių priekaištų, o prie galutinių apdailos darbų pasidarbavo maniuliškietis A. Streikus. S. ir J. Bareikos parodė gražią iniciatyvą, nemažai ir kitų maniuliškiečių prisidėjo prie šios Maniuliškių kaimo vietos sutvarkymo. Kapinaitės buvo užaugusios brūzgynu, jose buvo daug kreivų ir audros aplaužytų medžių. Darbščių maniuliškiečių dėka, kapinaitės buvo sutvarkytos. Kelias dienas žmonės atsinešę savo pjūklus, grėblius, kastuvus, kirvius, pjovė, kirto, grėbė, degino. Kas dirbo, visų nesuskaičiuosi, tačiau daugiausiai darbavosi A. ir M. Datkūnai su šeima, dabar gyvenantys Gargžduose. Atvažiavę į tėvų sodybą porai savaitių paatostogauti, jie vieną savaitę iš penkis ir iš visos širdies dirbo kapinaitėse.

Prieš pradėdant koplytėlės restauravimo darbus, buvo sumanyta, kad būtų gražu, jei į restauruotos koplytėlės pašventinimą suvažiuotų visi maniuliškietis, toli ar arti gyvenantys nuo gimtojo kaimo.

Suvažiavo, sugrįžo daug, nors daugelio ir nebuvo. Šventė prasidėjo parapijos bažnyčioje Aleksandravėlėje. Čia už visus Maniuliškių kaimo mirusiuosius, kur jie bebūtų palaidoti, buvo aukojamos Šv. Mišios. Šv. Mišias laikė Zarasų klebonas kunigas dekanas V. Kapočius. Jam patarė Kriaunų ir Aleksandravėlės klebonai. Šv. Mišių metu gražų pamokslą pasakė dekanas V. Kapočius. Jis kvietė būti dorais savo krašto žmonėmis, mylėti Dievą ir džiaugėsi, kad tokia šventė pradedama Šv. Mišiomis savo parapijos bažnyčioje. Šv. Mišių metu bažnyčioje buvo daug vaikų, jaunimo, todėl dekanas priminė tėvams, kad reikia vaikus vesti prie Dievo, kad visų pirma tai daryti turi šeima. Šv. Mišių metu ne vieną jautrią širdį sujaukino A. ir J. Šakalių duetas, atlikęs daug gražių giesmių. Keletą giesmių pagiedojo visoje Lietuvoje gerai žinomas šio krašto žmogus maniuliškietis kompozitorius L. Abarius. Po Šv. Mišių gausus būrys susirinkusiųjų patraukė į Aleksandravėlės kapines. Ant kiekvieno maniuliškietiško kapo užsižiebė žvakutė. Trumpai aplankę artimųjų kapus, visi nuvažiavo į Maniuliškių kapinaites.

Atvykusieji dar ir dar kartą apžiūrino koplytelę. O ji visai nedidelė, tačiau dabar ją galima gerai matyti nuo Antazavės – Kumpuolių kelio, vingiuojančio pro šalį už keleto šimtų metrų. Virš koplytelės įtaisytas kryžius saulutė, rodantis savitą liaudies meistrų meną, ir gilų tikėjimą. Žemiau, į kelio pusę, yra nedidelė niša, kurioje stovi įkelta švenčiausios mergelės Marijos statulėlė. Po ja yra dar viena niša. Koplytelė stovi kapinaičių pakraštyje, todėl ši kur kas didesnė niša yra į kapinaičių pusę. Joje įmontuotas medinis kryžius.

Koplytelės pašventinimo ceremoniją pradėjo kompozitorius L. Abarius, pagiedojęs prieš 15 metų paties sukurtą giesmę „Prie Marijos“. Po to buvo pašventinti kryžius ir Marijos statulėlė, pasimelsta, sugiedota „Marija, Marija“. Susirinkusiems kalbėjo dekanas V. Kapočius, klebonas S. Stanikūnas. Jie kartu su mumis pasidžiaugė, kad atstatyta koplytelė, sutvarkyti kapai, kad, neišsigandę didelių karščių, suvažiavo į šią šventę po visą Lietuvą išsibarstę maniuliškietiai.

Toliau šventė tęsėsi ant Maniuliškių piliakalnio. Buvo gražu žiūrėti, kai į piliakalnį kopė ir jaunas, ir senas. Pagal legendą šioje vietoje yra užkasta bažnyčia. Maniuliškių piliakalnis, archeologų nuomone, stūksojo jau I tūkstantmetyje. Gražus vaizdas atsiveria žvelgiant nuo piliakalnio. Jis pūpsa tarp miškų, netoli nuo Kumpulaičio ir Kumpuolio ežerų. Todėl visiems buvo be galo malonu, kai, užlipus į pačią viršūnę, ir kaitroje čia dvelkė nuo ežerų ir miškų atslenkantis vėjelis.

Koplytėlės atstatymo ir kapinių sutvarkymo talkininkai 1994 m.

Ant piliakalnio pirmiausia visi sugiedojė Lietuvos himną. Po to tautiniais lino rankšluosčiais buvo apjuosti S. ir J. Bareikos bei uždėti ažuolo vainikai. M. Datkūnaitė jiems padovanojo pačios nutapytą paveikslą, kuriame pavaizdavo restauruojamą koplytėlę su visais pastoliais. Ažuolo vainiką uždėjo ir A. Streikui. Jis ne tik atliko koplytėlės apdailos darbus, bet parašė ir išleido šios šventės proga nedidelį bukletėlį „Mūsų Maniuliškės“. Jame trumpai ir įdomiai aprašyta Maniuliškių kaimo istorija, įdomios istorinės vietos, kaimo vardo kilmė. Užrašyti linksmi ir liūdni maniuliškių pasakojimai, prisiminimai apie senais laikais patirtus rūpesčius, negandas, įvairias išdaigas. Iš šio bukletėlio sužinojome, kokios seniausios maniuliškių Abarių, Turkų ir Streikų pavardės. Jos gyvuoja apie 300 metų.

Toliau vaikystės, jaunystės prisiminimais dalijosi, dėkojo organizatoriams L. Abarius, bukletėlio „Mūsų Maniuliškės“ autorius A. Streikus, maniuliškietis Druskininkų miesto tarybos pirmininkas Z. Streikus, tremtinė V. Bareikaitė, buvusi Kumpuolių bibliotekos vedėja, atvykusi iš Panevėžio, Z. Stančikienė, koplytėlės restauravimo iniciatoriai S. ir J. Bareikos. Niekas nepastebėjo, kaip prabėgo laikas, ir metas jau buvo rinktis į Kumpuolių kultūros namus, anksčiau buvusią keturmetę mokyklą, kurią

lankė dauguma maniuliškeičių, susijėjas ant piliakalnio baigėsi tuo, kad visi sustoję sudainavo Maironio „Lietuva brangi“.

Vakare Kumpuolių kultūros namuose visi, kas tik tilpo sėdo už stalų. Nebuvo didelės puotos, tiesiog kiekvienas atvažiuodamas atsivežė po truputį maisto, todėl susėdę ir savo valgė, ir kaimyno vaišinosi, ir savo kaimynui siūlė. Po to pasipylė sveikinimai, padėkos. Pirmiausiai buvo perskaityta ir įteikta padėka S. ir J. Bareikoms su maniuliškeičių parašais. Įteikiant atminčiai keramikinius medalius bei kuklią dovaną, bandyta nors truputį atsidėkoti jiems už koplytėlės restauravimą. Pagerbta vyriausia iš atvykusių maniuliškietė E. Knezienė, sulaukusi 80 metų, dabar gyvenanti Rokiškyje. Didžiulis kaip kočėlas saldainis buvo įteiktas jauniausiam maniuliškeičiui V. ir P. Pupeikių sūneliui Mariukui, kuriam dar tik metukai ir 3 mėnesiai. Po to buvo padainuota liaudies daina aludariui A. Abariui iš Kumpuolių kaimo:

*„Gardus alutis padarytas,
Slauni giminėla suprašyta“*

Buvo tarta ačiū ir V. Bendzalauskaitei, kuri ruošė valgi koplytėlės restoratoriams. Visi paplojo V. Datkūnienei dabar gyvenančiai Kumpuolių kaime, ji daugiausiai prisidėjo prie to, kad nebūtų užmirštas nei vienas maniuliškietis kviečiant į šią šventę. Ir suvažiavo jų daug, ir buvo visiems ką prisiminti, pasipasakoti. Ne tik apie užaugusius takelius šnekėjosi, bet ir apie mokyklą, kaip ją liepaitėmis apšodino, kurios jau didžiausiomis liepomis žaliuoja ir turi arti 60 metų. Aplinkui tik girdėjosi: „Ar pameni? Ar dar nepamiršai? Oi, buvo šaunu!“ Niekas neslėpė savo ašarėlių, nesigėdijo jų nuo skruostų braukti. Ir kompozitorius L. Abarius prisiminimais pasidalijo. Pasirodo, ir jis mažas būdamas išdykauti mėgdavęs. Sėdėdamas už stalo, papasakojo, kad teko prie krosnies ant kelių klūpėti, ir kad jį ten Aleksandravėlės klebonas paklupdęs, kai per tikybos pamoką sugalvojo paišdykauti, pasidarė iš popierėlių antpečius ir juos mergaitėms uždėjo. Pasirodo, ne tik jam vienam teko klūpėti, atsirado ir daugiau, kurie prisiminė ne tik, kur sėdėjo ar kur lenta stovėjo, bet ir už ką prie krosnies klūpėjo.

Pailsėję, pasistiprinę, nuo kaitros atsigavinę, prisiminė maniuliškeičiai, kad jaunystėje daug dainų ir visokių žaidimų mokėję. Kad erdvės daugiau būtų, kėlėsi visi nuo stalų ir sugūžėjo į mokyklos kiemą, jų pačių liepomis apšodintą. Ir užtraukė skambias dainas, kaip kadaise jaunystėje, o jiems dainuoti padėjo vaikais ir anūkai. Nuskambėjo daina, o garsas

Virgaudo Streikaus ir jo sūnaus Justino pastangomis Streikų giminės atminimui pastatytas kryžius netoli Maniuliškių piliakalnio. 2007 m.

toli toli nuvilnijo. O kai sujudo žaidimų žaisti, tai visų veidai taip švytėjo, tarsi jie būtų į vakarušką susirinkę, o ne į kaimo susitikimą. Kas turėjo jėgų, šoko linksminosi iki pat išnaktų, kas pavargo, sėdo šalia kaimyno, jaunystės draugo ir tuomet jau šnekoms galo nematyti. Štai dvi močiutės, lazdomis pasiramsčiuojančios, praėjo besidžiaugdamos, kad dar kartą susitiko, nors jau nebesitikėjo pasimatyti, netoli jų dukros apie vaikus šnekėjosi. Vyrų prisiminė, kaip pulkais dainuodami į vakaruškas traukė, kokie mušeikos ir šposininkai buvo. Ir anūkai prisiminė vasaras pas močiutes, dar stovinčias ar jau nugriautas senelių sodybas. O proanūkių pulkas, greit susidraugavęs, visą vakarą draugėj žaidė.

Susitiko, susiję maniuliškietėliai, kas 10 metų, kas ir daugiau nesimatę. Visas nuoskaudas, pyktį, pamiršę, džiaugėsi, kad su buvusiu kaimynu vėlei pasikalbėti gali. Daug maniuliškietėlių dabar gyvena Kumpuolių, Šniukštų kaimuose, o dar daugiau po visą Lietuvą ir net Latviją išsibarstę. Viena maniuliškietė džiaugėsi, kad pakėlusi telefono ragelį ir sužinojusi, jog skambina iš Lietuvos, pirmiausia apie blogą žinią

pamaniusi, o čia, pasirodo, į tokią gražią šventę kviečia. „Rodos, taip seniai ir taip nedaug Maniuliškėse gyvenau, o va nepamiršo, ir sužinoję, kur likimas mane nubloškė, paskambino ir pakvietė, tai kur jau čia neatvažiuosi“, - džiugiai kalbėjo moteris.

Kai atėjo metas skirstytis, niekas per daug nenusiminė. Rytoj Šv. Ignoto atlydai Aleksandravelės bažnyčioje, dar susitiksime, pasimatysime. Ir išsiskirstė kas kur: kas nakvoti pas buvusį kaimyną nuėjo, kas pas gimines, kas buvusios sodybos vietoj palapinę pasistatė – kaip kieno širdžiai mieliau.

Baigdama norėčiau pasakyti, ką visi maniuliškiečiai tą dieną daug kartų kartojo: „Mintimis ir širdimis mes kasdieną lankome pušaitėmis ir berželiais apaugusį, kalvomis kalvelėmis nusėtą savo jaunystės kraštą, gimtąjį Maniuliškių kaimą“.

Apie naujo Maniuliškių kryžiaus šventinimą straipsnį parašė Audronė Kačiulienė.

Maniuliškių kaimas pasipuošė nauju kryžiumi

2013 m. rugpjūčio 18 dieną į Antazavės seniūnijos Maniuliškių kaimą rinkosi vietiniai gyventojai, gimtinės nepamirštantys tėviškėnai ir tie, kurių praeitis vienaip ar kitaip susijusi būtent su šiuo kaimu. Susitikimo akimirką žmonės šiltai vienas kitą sveikino, ne retam, po daugelio metų atvykusiam iš tolimesnio Lietuvos kampelio, teko ir ašarą nubraukti. Susirinkti ant aukščiausios kaimo kalvos sukvietė graži proga – naujojo kryžiaus šventinimas.

Kraštietis Rimantas Jurevičius inicijavo ir savo lėšomis nusprendė įamžinti šiame krašte gyvenusiųjų atminimą. Išeidami iš šio pasaulio, visi jie su savimi išsinešė ir kaimo istorijos dalelę - savo dainuotas dainas, pasakojimus, iš senelių ir tėvų perimtas tradicijas ir sudėtingus gyvenimus, vertus storiausių knygų... Tądien buvo prisiminta nelengva šio kaimo, kaip ir daugelio Lietuvos kaimų istorija. Daug šeimų buvo ištremta į Sibirą. Ne visi jie grįžo, kai kurie ilsisi amžino įšalo žemėje.

Sauliaus Savicko išdrožtą ir ažuolo vainiku puoštą kryžių šventino Vilniaus Šv. Ignoto bažnyčios rektorius kunigas Jonas Tamošiūnas ir Antazavės Dievo Apvaizdos parapijos klebonas Stasys Tamulionis. Kryžių

Rimanto Jurevičiaus 2013 m.
pastatytas kryžius.

garbinančią giesmę kartu su kaimo giesmininkais giedojo iš Maniuliškių kilęs kompozitorius Lionginas Abarius.

Šis nedidelis kaimas išaugino daug darbščių ir veiklių vaikų. Ne garsiams dainiams šis kryžius ir skirtas, o kiekvienam, nuoširdžiam žmogui. Susirinkusieji labai džiaugėsi švente ir nuoširdžiai dėkojo Rimantui už labai gražią iniciatyvą. Panašūs renginiai neleidžia seniai iš kaimo išvykusiems maniuliškiesiems atitrūkti nuo savo šaknų.

Stefanija Abarytė eilėraštį (kalba netaisyta), skirtą gimtajam kaimui parašė 2003 - 2005 metais viešėdama JAV.

*Zarasų krašte, Maniuliškių kaime,
Tu toks savas, mielas,
Tolimas ir artimas.
Tavo piliakalnis, kalneliai, kloniai,
Ežerų akys ir miško ošimo daina.*

Priedainis

*O jaunyste basakoja
Atsišauki, kur dingai!
Kur tu lekioji, kur tu skrajojai,
Kodėl mane palikai?
Lėkčiau lėkčiau jei pavyčiau.
O pavijusi nuoširdžiai paprašyčiau:
O jaunyste basakoja
Grįžk sugrįžki atgalios.*

*Kaime gyvenimas bėgo, vieškeliu ėjo
Vargas trobose, lyg birželyje kvietkai, žydėjo.
O mes nieko nebojom, šokom dainavom,
Mes buvome tokie jauni jauni.*

Priedainis

*Sena sena skrypka skepeton susukta,
Palubėn pakišta,
Rodos stovi dar dabar.
Ir ugnis kurenas, vakarienė verda,
O mūsų pasaulis, tai maži trobos langai.*

Priedainis

*Iš lizdų išskridom ir sugrįžti norim,
Mūsų jaunos svajos, nubrėžtos vaikystėj,
Kaimo mielu takeliu sugrįžta
Prisiglausti norim eglų ošimo tylumoj.*

Aleksandravėlės bažnyčios įrašų statistika apie Maniuliškių gyventojus

Per 117 metų (1798 - 1915 m.) Aleksandravėlės bažnyčioje užregistruoti 727 Maniuliškių kaime gimusių kūdikių krikštai.

Krikštyta: 389 berniukai (53 %) ir 338 mergaitės (47 %). Vidutiniškai per metus gimdavo 6 naujagimiai. Apie 5,5 % naujagimių gimė nesantuokoje. Viso 40 naujagimių: 23 berniukai ir 17 mergaičių. Apie 4,7 % naujagimių buvo dvynukai. Viso 17 porų dvynukų. 2 berniukai: 7 kartai, 2 mergaitės: 2 kartai, berniukas/mergaitė: 8 kartai.

Pavardės: užrašytos 69 skirtingos pavardės (Mikita / Mikitėnas / Mikieža /Mikicionek laikau 1 pavarde. Marozai/Marozauskai - atskiriu nuo Mikitų /Mikitėnų). Naujagimius krikštydavo vidutiniškai trečią dieną po gimimo. Galima to priežastis - didelis naujagimių mirtingumas.

Šiek tiek apie Streikus (tokia pat informacija yra apie kiekvieną pavardę).

Streikutės tekėdavo už 10 skirtingų vyrų pavardžių:

Abaris - 4, Balčiūnas - 1, Marozauskas - 1, Mikita - 3, Milevičius - 1, Palionis - 1, Streikus - 5, Šablinskas -1, Turkus - 2, Urvinis -1. Keturios Streikutės liko netekėjusios.

Streikai į žmonas buvo “paėmę” iš 31 skirtingų pavardžių: An(Un?)driūnaitė -1, Abarytė - 4, Balčiūnaitė - 3, Baranauskaitė - 1, Bareikaitė - 1, Budrytė - 1, Burokaitė - 1, Gasperaitė - 1, Gruodytė - 1, Karnočiūtė - 1, Lašaitė - 2, Masėnaitė -1, Mikšytė -1, Mikutėnaitė - 1, Palivonaitė - 1, Paulauskaitė - 1, Pauliukaitė - 1, Paurytė - 2, Pupeikytė - 1, Pužaitė - 2, Skutaitė - 2, Stasiškytė - 1, Statulevičiūtė - 1, Streikutė - 5, Sturaitė - 1, Šakalytė - 1, Širvytė - 1, Turkutė - 2, Urvinytė - 3.

Įdomiausias vardas: Napoleonas. Napoleonas Vaiskevičius gimė Vincento Vaiskevičiaus ir Elenos Kazlauskaitės - Vaiskevičienės šeimoje 1813 m. rugsėjo 27 d. Maniuliškių kaime. Krikštytas Aleksandravėlės bažnyčioje 1813 m. spalio 2 d.

Statistiką paruošė Gintaras Streikus

**Aleksandravėlės bažnyčioje 1798 -1915 metais krikštytų Maniuliškių
kaimo naujagimių pavardės:**

Eil. Nr.	Pavardė	Naujagimiai	% nuo visų gimimų maniuliškiųjų krikštų	Eil. Nr.	Pavardė	Naujagimiai	% nuo visų gimimų maniuliškiųjų krikštų
1	Streikai	247	33,98	36	Baldyškai	1	0,14
2	Abariai	112	15,41	37	Balinskai	1	0,14
3	Turkai	68	9,35	38	Bendzalauski	1	0,14
4	Mikitos/Mikitėnai/Mikieža	51	7,02	39	Černiauskai	1	0,14
5	Ūrviniai	28	3,85	40	Galvonai	1	0,14
6	Bareikos	26	3,58	41	Jankauskai	1	0,14
7	Maslauskai	15	2,06	42	Jarmalavičiai	1	0,14
8	Savickai	14	1,93	43	Jaušai/Jaušos	1	0,14
9	Šablinskai	13	1,79	44	Jovaišai	1	0,14
10	Kairevičiai	12	1,65	45	Karabos	1	0,14
11	Žukliai	11	1,51	46	Kavaliauskai	1	0,14
12	Varnai/Varnos	10	1,38	47	Kazlauskai	1	0,14
13	Letkauskai	9	1,24	48	Kneziai	1	0,14
14	Marozai/Marozauskai	9	1,24	49	Kšenavičiai	1	0,14
15	Lašai	8	1,1	50	Lesmanavičiai	1	0,14
16	Skutai	7	0,96	51	Levonai	1	0,14
17	Riklickai	6	0,83	52	Losinskai	1	0,14
18	Šostakauskai	5	0,69	53	Macijauskai	1	0,14
19	Sturai	5	0,69	54	Mackevičiai	1	0,14
20	Vaiskevičiai	4	0,55	55	Milaševič	1	0,14
21	Eikai	3	0,41	56	Milevičiai	1	0,14
22	Kupčiauskai	3	0,41	57	Miliauskai	1	0,14
23	Kušeliauskai	3	0,41	58	Pakavornas (?)	1	0,14
24	Lapinskai	3	0,41	59	Siomkai	1	0,14
25	Vasiliauskai	3	0,41	60	Sladzevskiai	1	0,14
26	Baranauskai	2	0,28	61	Soltanai	1	0,14
27	Barauskai	2	0,28	62	Stankevičiai	1	0,14
28	Janikevičiai	2	0,28	63	Stukaitė	1	0,14
29	Januškevičiai	2	0,28	64	Triškai	1	0,14
30	Kitler/Kietler	2	0,28	65	Vainiūnai	1	0,14
31	Palioniai	2	0,28	66	Vilkauskai	1	0,14
32	Traklickai	2	0,28	67	Vosyliai	1	0,14
33	Šeikai*	1	0,14	68	Židelūnai	1	0,14
34	Marčiauskai	1	0,14	69	Žukauskai	1	0,14
35	Balčiūnai	1	0,14	70	Nenurodyta	1	0,14

* Tikriausiai Eikus, nes seserys Eikutės. Mirė kaip Eyka, gimė Szejka.

Buvusi Kumpuolių parduotuvė. Šalia parduotuvės - medinis gyvenamasis dvaro namas, vėliau tapęs kultūros namais. 2012 m.

Kumpuoliai

Kumpuolių kaimas yra šiaurės rytų Lietuvoje, Zarasų rajone, Utenos apskrityje. 8 kilometrai iki Antazavės (apylinkės centras Zarasų raj.), 6 km. iki parapijos bažnyčios Aleksandarvėlėje, Rokiškio rajonas, 5 km. iki Šniukštų kaimo bendruomenės namų, Zarasų rajonas ir 7 km. iki Suvieko kaimo, Zarasų rajonas.

Vakarinė kaimo dalis ribojasi su Kumpuolio hidrografiniu draustiniu, už poros kilometrų yra Maniuliškių piliakalnis, Kumpulaičio, Kumpuolio ir Knyvasčiaus ežerai.

Bažnytinėse knygoose, lotyniškuose įrašuose randamas kitas vietovės pavadinimas “Kompole”, tačiau tiksli vietovės pavadinimo kilmė nežinoma.

Seniausias įrašas, kuomet paminėta vietovė Kumpuoliai, rasti Kriaunų parapijos (Rokiškio raj.) krikšto registracijos knygoje. 1679 m. lapkričio 19 d. Kriaunose krikštytas Juozapas Abaris. Nurodoma kad jis, jo tėvas Mykolas Abaris ir motina Kristina Abarienė bei krikšto tėvas Stanislovas Maniulis buvo iš Kumpuolių. Tose pačiose knygoose Kumpuoliai minimi ne kaip kaimas, o kaip “obščestvo” t.y. bendruomenė, dvaro ar palivarko sodyba.

Kaip susiformavo Kumpuolių dvaro (palivarko) sodyba, kada pastatyti pastatai bei kas buvo pirmieji savininkai, tikslų žinių nėra. Spėjama, Kumuoluolių palivarkas galėjo priklausyti Antazavės dvarui, grafams Pliateriams, kurie nuolat čia negyveno. Metams bėgant valdytojai ir savininkai keitėsi. Iš Aleksandravėlės parapijos bažnytinių knygų įrašų yra žinoma, kad 1874 m. Kumpuolių palivarke bajorams Vojevudzkiams gimė vaikas, kad 1886 m. Kumpuoliuose mirė bajoras Bernardas Koziela - Poklevskis, bajoro Jono Kazielos - Poklevskio sūnus, tai labai sena rusų bajorų giminė, kuri į Lietuvą atvyko bėgdama nuo caro. Nuo maždaug 1900 m. dvaras priklausė bajorui Kazlui, kuris po savo mirties savo turtą paliko dukrai. Prie pono Kazlo dvaro sodyba buvo perstatyta. Vietiniai pasakojo, kad dėl kažkokių dvaro skolų, Bajoraitės Kazlaitės pirmasis vyras ponas Kazys Vainius, vyko į Ameriką uždarbiauti, kaip daugelis to meto paprastų žmonių. Jam už Atlanto pasisekė, grįžęs visiškai išpirko dvarą, tačiau tuo ilgai deja nesidžiaugė. Dirbdamas sunkius darbus, nualino sveikatą ir pasimirė pakankamai jaunas. Palaidotas Aleksandravėlės kapinėse. Su žmona susilaukė dviejų dukterų, žinoma, kad viena jo anūkė gyvena Vilniuje, Lietuvoje. Kol Vainius dirbo Amerikoje, apie 1919 – 1923 m. Kumpuolių dvaras buvo valdomas ūkvedžio Norbos Dainiuko, atsikėlusio iš Zarasų. Jis vėliau gavo žemės Bugų kaime ir dvarą paliko. Mirus vyrui, ponia ištekėjo antrą kartą už pono, iš šitų pačių kraštų, Zakarevičiaus. Su juo susilaukė sūnaus, kiek žinoma palikuonys iki šiol gyvena Zarasuose.

Pliaterių giminės archyve yra saugomas, 1936 m. sausio 24 d. Pranciškaus Piotrovičius lenkiškai rašytas laiškas Elžbietai Voinarovskienei: asmeninis prašymas dėl Kumpuolių dvaro žemių plano. Lietuvos Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje saugomas Zarasų miškų urėdijos, 1936 m. sausio 30 d. lietuvių kalba rašytas laiškas į Antazavės dvarą poniai Vainarauskienei – Roppaitei. Laiške dėstoma, kad per Antazavės girininką tapo žinoma, jog ponia turi originalų prieškarinį Kumpuolių dvaro planą ir prašo jį urėdijai paskolinti. Planas reikalingas civilinėje byloje, kurią nagrinėja Panevėžio apygardos teismas, miškų urėdijos su pil. Petravičiais.

Kumpuolių palivarko (dvaro) žinioje buvo šie kaimai: Maniuliškės, Ajočiai, Margavonės, Joniškis, Kukariškis, Biržiniškis, Apanasiškis, Kazimieriškės, Matuliškis, Vienasėdžiai, Kreviniai, Gegužiškiai, Balčiūniškis, Milgedžiai, Subatiškis, Petkuškės, Parubežė, Papiškis. Dėl kelių kaimų kyla abejonių ar jie priklausė apskritai, ar priklausė tik dalis kaimo: Paliūniai, Suvėnai, Vaverinka, Juodeniai ir Lovydė. Pats naujausias

kaimas, pavadinimu Bugai, priklausęs Kumpuolių dvaro teritorijai susikūrė 1923 m. išdalinus dvaro žemę savanoriams, pačiam dvarui paliekant 80 ha. Bugų kaimas lanku juosia dabartinę Kumpuolių gyvenvietę. Dauguma šių kaimų šiandien jau yra negyvenami.

Dvaro sodybos pastatai

Iki mūsų dienų yra išlikę tik dvaro sodybos pastatų fragmentai. Sodybos teritorijoje buvo: rūmai, klojimas, svirnas (sandėlis), keli tvartai, pirtis, malkinė, pastatas dvaro tarnautojams, vietinių vadinamas “Ardinarščikų” namu. Visi pagrindiniai pastatai stovėjo dešinėje kelio, Antazavė – Suviekas, pusėje.

Senieji dvaro rūmai iki šių dienų nėra išlikę. Tai buvo vieno aukšto, šiaurės ir pietų kryptimis ištišęs, nedegto molio plytų, maišyto smėliu ir sutvirtintas kalkių skiediniu, pastatas. Dengtas medinėmis skinderio (pavadinimas kilęs dėl specialaus dengimo sukabinimo) tipo lentelėmis, kolūkio laikais perdengtas paprastomis skiedromis. Paradinė pastato dalis buvo rytinėje pusėje, įėjimas į rūmą pagražintas gonkelium. Ilgą laiką tai buvo pagrindinis dvaro savininkų ar palivarko valdininkų gyvenamas pastatas. Ponai jame nebegyveno nuo 1913 m., kai pasistatė medinės architektūros gyvenamąjį dvaro namą. Po tų metų dvaro rūmų paskirtis buvo labai įvairi. Čia veikė pirmoji kaimo mokykla, po dvaro nacionalizavimo buvo įkurta pirmoji kaimo parduotuvė, pieninė, karšykla. Juos iškėlus, buvo įrengtas malūnas. Akmeninėms girnoms sukti buvo pastatytas vienacilindris, žibalu varomas, motoriukas. Nuolatinis ir ilgas motoriuko tukšėjimas sukant girnas, sukėlė virpesius. Toje vietoje, kur stovėjo motoriukas, ilgainiui siena išgriuvo. Pastato šiaurinės pusės bei centrinės dalies nebeatstatė. Pietinė dvaro rūmų dalis buvo sutvarkyta. Vienas iš kolūkio pirmininkų rūpinosi, kad į pastatą būtų perkelta kolūkio raštinė, 1949 – 1974 m. veikusi medinės architektūros gyvenamajame dvaro name. Planų įgyvendinti nesuspėjo, kadangi pastatą sutvarkius, pirmininkas užgėrė, o kai išsiblaivė sužinojo, kad kolūkio pirmininku jau paskirtas kitas asmuo, kuris į sutvarkytą pastatą nusprendė įleisti gyventi kelias šeimas. Vėliau, išsikėlus gyventojams, pastato pietinė dalis dar daug metų stovėjo kaip vaiduoklis. Vietiniai čia saugojo statybines medžiagas, pvz. cementą (juk kaimas statėsi). Pastato stogas buvo dengtas skiedromis, kurių daug metų niekas nekeitė ir netvarkė. Prakiurus stogui, pradėjo byrėti visas namas, kol galiausiai visai sugriuvo.

Svirnas. 2014 m.

Medinės architektūros gyvenamasis dvaro namas – išlikęs iki šių dienų, pastatytas 1913 m. medinis, šiuolaikiškos statybos namas. Gražūs tašytų akmenų namo pamatai, yra rūšys. Name buvo keli erdvūs kambariai, didžiulė virtuvė, laiptai į antrą aukštą. Nacionalizavus dvaro sodybą namo paskirtis buvo labai įvairi. Šiandien čia gyvena kelios skirtingos šeimos.

Svirnas – 1836 m. statybos, unikalus savo akmenine architektūra. Stačiakampio formos 24x10 m pastatas, statytas iš tašytų lauko akmenų, sutvirtintas kalkių skiediniu. Sovietiniais kolūkio laikais 1966 – 1967 m. prie seno pastato, pastatytas baltų plytų priestatas bei pramoninės svarstyklės. Senajam sandėliui pradėjus trūkinėti, 1981 m. sutvirtinta vakarinė pastato dalis. Į sandėlį buvo trys įėjimai iš šiaurinės dalies pusės. Vienas įėjimas originaliai yra išlikęs iki šių dienų. Antras įėjimas yra neišgriautas, tačiau dabar yra po naujo priestato stogu. Trečio įėjimo nebeliko padarius platų sujungimą seno ir naujo pastatų. Šalia sandėlio šiaurinėje pusėje stovintis malūnas pastatytas 1963 m. Sandėlio stogas dengtas skinderio lentelėmis, kolūkio laikais ant viršaus užklotas šiferiu. Daug metų, kolūkio laikais sandėlininku dirbo Abarius Antanas į Kumpuolius atsikėlęs iš Ajočių.

Šiandieninė pastato būklė nėra gera: vietomis trūkinėja sienos, stogas kaip rėtis, o šalia augančių medžių šaknys judina pamatus. Keičiantis

laikams pastatas buvo privatizuotas. Nutiko taip, kad šiandien sandėlis savininkų turi labai daug, nė neaišku tiksliai kiek. Yra toks posakis: kai auklių daug - vaikas be galvos. Labai gaila, tačiau tą patį greit bus galima pasakyti ir apie šį pastatą.

Tvartai – jų buvo keli. Vos per kelią į rytinę pusę nuo sandėlio, statytas iš tašytų akmenų, kvadrato formos su uždaru kiemu, stovėjo vienas tvartas. Vietiniai pasakoja, kad kiemas buvo grįstas akmenimis ir sutvarkytas taip, kad purvas čia nesikauptų. Kolūkio laikais ilgą laiką kaimo gyventojai čia laikė savo gyvulius. Žmonėms pasistačius savus tvartus, dvaro tvarto pastatas buvo apleistas, prakiurus stogui pradėjo griūti. Galiausiai tvarto akmenys išvežioti tiek statant kolūkio, tiek privačių žmonių įvairius pastatus.

Kitas, “U” formos tvartas, stovėjo kiek žemiau nuo sandėlio į pietinę pusę, arčiau, vietinių vadinamo, Sibirijos miško. Liekanų yra išlikę iki šių dienų. Tvartas buvo statytas iš tašytų lauko akmenų, sutvirtintas kalkių skiediniu. Virš pagrindinio įėjimo į tvartą, akmenyje buvo iškalti 1852 metai. Tikėtina, tai tvarto pastatymo metai. Sovietiniais laikais čia buvo laikomi galvijai (teliukai, jaučiai). Pastatui pradėjus trūkinėti 1952 m. kolūkis jį remontavo. Pastato griūties priežastis, kaip daugelio kitų – prakiuro stogas. Tvarte, nuo laikomų gyvulių tvyrojo nuolatinė drėgmė, pradėjo pūti medinės perdangos ir stogo sijos, kurios 1982 m. galiausiai nebeatlaikė ir sugriuvo.

Klojimas – vienas didžiausių dvaro sodybos pastatų, statytas 1901 m. kiek aukščiau ir atokiau nuo dvaro rūmo į rytinę pusę. Pailgo stačiakampio formos, 56x19 m dydžio, vieno aukšto. Pamatai mūryti iš tašytų lauko akmenų ir kalkių skiedinio. Sienos sudarytos iš stulpų, mūrytų lauko akmenų ir raudonų plytų, sutvirtintų kalkių skiediniu. Stulpai sujungti apipjaustytais rąstais. Iš abiejų klojimo pusių buvo po dvejas duris. Dar kolūkio laikais klojimas buvo aktyviai naudojamas, tačiau taip kaip karo ir pokario metu niekas netvarkė skinderio lentelėmis dengto stogo, taip ir kolūkio laikais stogu niekas nesirūpino ir sijos pradėjo pūti. Po 1981 m. praužusio viesulo, kuomet vētra nunešė kone visą stogą, pastatas po truputi galutinai sugriuvo.

Dar šis bei tas, kas tik pasakojimuose išlikę: senieji kaimo gyventojai pasakoja, kad į vakarus nuo sandėlio pastato, prie ažuolų stovėjusi didžiulė dvaro pirtis. Ja galėjo naudotis ne tik ponai, bet ir dvaro darbininkai. Iš karto už dvaro rūmo, vakarinėje pastato pusėje galėjo stovėti sodybos malkinės. Dvaro sodyboje buvo pastatytas atskiras, medinis namas dvaro

tarnautojams, dirbantiems tiek laukuose, tiek prie gyvulių tiek patarnaujantiems ponams. Pastatas stovėjo kitoje kelio Antazavė – Suviekas pusėje, priešais vėliau pastatą medinį dvaro gyvenamą namą. Pasakojama, kad dvaro tarnautojams stovėję keli mediniai namai, būta ir dviaukščio pastato.

Į senuosius dvaro tvartus, vanduo kažkokiu būdu buvo pumpuojamas iš versmės, kuri buvo specialiai iškasta gyli, išplatina. Versmė buvo už sandėlio pietinės dalies, leidžiantis žemyn nuo kalno link Sibirijos miško pusės. Pastačius kaime vandens bokštą, versmė buvo užpilta, tačiau gamta padarė savo: vanduo į paviršių prasimušė kiek žemiau, pasitraukdamas dar arčiau vietinių vadinamo Sibirijos miško.

Mūsų kraštuose niekas apie ponus nieko blogo nėra kalbėję, nėra išlikusių jokių blogų legendų. Vietiniai žmonės pasakoja, kad paskutiniai gyvenę ponai, buvo labai malonūs ir paprasti žmonės. Pačią ponią Zakarevičienę ne kartą yra matę, nešant vandenį į dvaro medinį gyvenamą namą maistui ruošti. Ji mielai sveikindavosi su visais sutiktais, klausdavusi kaip sekasi. Gyvenamame dvaro name, ypatingai didelės prabangos nebuvo, bet ilgos užuolaidos ant langų, per visą sieną didžiulis veidrodis, prie lubų kabantis sietynas, porceliano indai ir gražūs arbatinukai didelėje virtuvėje - žmonių atmintyje, kas ten tuomet lankėsi, išlikę. Ponia labai mėgusi tvarką, kas savaitę gyvenamas dvaro namas buvo plaunamas, tvarkomas, šveičiamas, žinojusi daug įvairių būdų, kaip išbalinti ir gražiai užlaikyti skirtingus audinius. Ponai dvarą palikę prieš ateinant sovietams, išvažiavo du vežimus pasikinkę, pasiėmę tik kas būtinausia ir viską kas užgyventa palikę. Žmonės šneka, kad jiems pasisėkė tuo, jog išvengė Sibiro lagerių.

Šių dienų gyvenvietė

Šiuolaikinė Kumpuolių kaimo gyvenvietė susikūrė Kumpuolių dvaro sodybos teritorijoje ir artimiausiose jos prieigose. 1952 m. gyvenamuosius namus pirmieji pasistatė: Palikarpa iš Kazimieriškio (vėliau namus pardavė Dabrėgai), Guogelis iš Maniuliškių (tuo metu, dėl gaisro buvo likęs be namų) ir Snarskis gyvenęs dvaro sodybos senajame dvaro rūmų pastate, kur 1940 m. sovietams nacionalizavus dvaro sodybą, buvo įrengti keli gyvenamieji kambariai. Snarskiui teko statyti namus du kartus: ir pro Kumpuolius “ėjo” melioracija. 1968 m. valstybės lėšomis pastatomi dar 7 gyvenamieji namai. Nuo 1970 m. aplinkiniuose kaimuose aktyviai vykdoma melioracija, nemaža dalis gyventojų persikrausto gyventi į Kumpuolių kaimą, tiek į nuosavus namus, tiek į namus pastatytus kolūkio lėšomis.

Paskutiniai namai pastatyti 1987 m.: Streikaus Rimanto su Genovaite Streikute – Streikiene (abu kilimo iš Maniuliškių) ir Stasio Datkūno iš Bugų su Veronika Turkute - Datkūniene kilimo iš Maniuliškių.

Šiuo metu kaime stovi 33 gyvenamieji namai. Iki šiol gyvenama buvusiam dvaro gyvenamajame name, bei buvusios mokyklos pastate. Dalis namų yra apleisti ir visiškai negyvenami.

Gyvenamajame dvaro name 1949 – 1974 m. buvo įrengta kolūkio raštinė, 1950 – 1978 m., veikė paštas, ilgametė kaimo paštininkė buvo Nijolė Streikuvienė. 1963 m. po kaimą išvedžiota elektra, pastatytos mechaninės dirbtuvės ir lentpjūvė.

1964 – 1965 m. pastatytos pirmosios sovietinių laikų projektavimo karvidės, šiandien jų jau nebėra.

1964 m. gyvenvietėje pastatytas vandens bokštas iš kurio vandeniui aprūpinama naujai pastatytos karvidės. Veikė 4 vandens kolonėlės gyventojams. 1972 m. vandentiekis išvedžiojamas po visą gyvenvietę.

1949 – 1954 Kumpuolių apylinkė

Senuose skirtinguose šaltiniuose, Kumpuolių dvaro sodyba ir visos žemės pagal teritorinį sudalinimą priklausė Antazavės valsčiui. Maždaug nuo 1949 – 1954 m. Kumpuoliai buvo tapę apylinkės centru, priklausė Obelių rajonui. 1954 m. panaikinus Kumpuolių apylinkę, beveik visa teritorija prijungta prie Samanių apylinkės ir maža dalis, palei pakraštį prie Suvieko apylinkės. Panaikinus Obelių rajoną 1959 m., visa buvusi dvaro žemių teritorija priskiriama Zarasų rajonui Samanių apylinkei. Apie 1964 m. prie Samanių apylinkės paliekamas Ajočių kaimas, visa kita teritorija priskirta prie Antazavės apylinkės. Toks teritorinis suskirstymas yra išlikęs iki šių dienų.

1949 – 1994 kolūkių laikai

1949 m. buvusio Kumpuolių dvaro žemių teritorijoje buvo įkurti keturi kolūkiai:

„Lenino keliu“ – su centru Kumpuoliuose. Kolūkiui priklausė šie kaimai: Bugai, Vienasėdžiai, Paliūnės, Kazimieriškis. Pirmininkas - Juza Žideliūnas.

“Paryžiaus komūna” – Ajočiai, Margavonės. Pirmininkas - Kazys Arcimavičius.

“Antanas Strazdelis” - Maniuliškės. Pirmininkas - Zigma Burokas.

Kumpuolių gyvenvietė. 2013 m.

„Didvyris” – Joniškis. Pirmininkas - Joakimas Bakanavičius.

1951 m. visi kolūkiai sujungiami į vieną, centrą paliekant Kumpuolius ir pavadinimą “Lenino keliu”. Pirmininkas - Joakimas Bakanavičius.

1972 m. toliau vyko kolūkių stambinimas. “Vincu Kudirkos” ir “Lenino keliu” buvo sujungti paliekant pastarąjį pavadinimą. Naujo kolūkio centru tapo Šniukštai. Daug metų jam vadovavo kraštievis Algimantas Cibulskis, kilimo iš Didėjos kaimo.

1991 m., iširus “Lenino keliu” kolūkiui, Kumpuolių kaimo bendruomenė įkūrė “Kumpuolių žemės ūkio bendrovę”, kuri gyvavo neilgai ir iširo 1994 m.

1930 – 1975 Kumpuolių kaimo mokykla

Vietiniai gyventojai dar ir dabar pasakoja, kad ponas Kazlas buvo įrengęs senajame dvaro rūme klasę, kur po darbų rinkdavosi dvaro tarnautojai, darbininkai, visi dvare tarnaujantys privalėjo mokytis skaityti. Apie 1930 m. rytinėje dabartinės Kumpuolių gyvenvietės dalyje, tuo metu dvaro žemėje, ponas skyrė žemės sklypą mokyklos pastatui. Vietiniai pasakoja, kaip su arkliais buvo nulygintas kalnas, užsodinta medžių alėja ir

Kumpuoliai. 2012 m.

pastatytas dviaukštė medinė mokykla. Pirmame aukšte buvo įrengtos dvi klasės, salė, mokytojų kambarys. Antrame aukšte įrengti du butai mokytojams. Keturmetė, pradinė Kumpuolių kaimo mokykla buvo pastatyta už lėšas skirtas iš tuometinės Lietuvos Respublikos valstybės išdo. Šią mokyklą yra baigęs ir visoje Lietuvoje gerai žinomas kompozitorius, kilimo iš Maniuliškių kaimo, maestro Lionginas Abarius. Uždaryta 1975 m. sumažėjus mokinių skaičiui. Paskutiniu mokytoju buvo Juozas Grabauskas.

1940 – 1995 kultūros namai

Maždaug 1940 m. sovietinei valdžiai nacionalizavus dvaro pastatus, gyvenamajame dvaro name kaimų bendruomenei buvo atiduotas didžiausias kambarys, kur buvo leista rengti šokių vakarėlius. 1962 m. oficialiai įregistruoti Kumpuolių kultūros namai, pirma vadovė, kolūkio pirmininko žmona Vanda Apanavičienė. 1971 – 1972 m., gyvenamasis dvaro namas buvo pertvarkytas į butus, kultūros namai iškelti į Kumpuolių kaimo pradinės mokyklos pastatą. Kaimo bendruomenė buvo aktyvi, repetuodavo įvairias dainas, vaidindavo vaidinimus, kviesdavosi į svečius įvairius saviveiklininkus iš aplinkinių kolūkių. Kolūkio laikais tai buvo pagrindinis

kultūros namų pastatas, vykdavo ataskaitiniai kolūkio susirinkimai, žemdirbiams yra koncertavęs Lietuvos Respublikos šokių ir dainų ansamblis "Lietuva". Savaitgaliais veikdavo kaimo diskoteka, į kurią suvažiuodavo daug jaunimo iš aplinkinių kaimų. Čia taip pat, Jonas Guogelis, kelis kartus per savaitę rodydavo kino filmus. Kultūros namai uždaryti apie 1995 m. Ilgametė kultūros namų vadovė buvo Audronė Žideliūnaitė Jurevičienė

1945 – 1992 biblioteka

Gyvenamajame dvaro name apie 1945 m. atidaryta kaimo biblioteka. Sumažėjus mokinių, 1970 m. iškelta į Kumpuolių kaimo mokyklos pastatą, biblioteką įrengiant vienoje iš buvusių klasių. Daug metų bibliotekos vedėja dirbo Aldona Grabauskienė. Biblioteka buvo sukaupusi daug vertingų knygų. Uždaryta dėl ženkliai sumažėjusio skaitytojų skaičiaus ir finansavimo stokos.

1946 – 2004 parduotuvė

Po dvaro nacionalizavimo, pirmą kaimo parduotuvę atidaryta 1946 m., tose pačiose senojo dvaro rūmo patalpose, kur anksčiau buvo įrengta mokyklos klasė. Prekiauta pagrindinėmis pirmos reikmės prekėmis, taip pat daug kam yra palikę atmintyje, kad degtinę atveždavo bidonais ir ji buvo pilstoma. Jeigu norėjai nusipirkti degtinės, į parduotuvę turėjai ateiti su savo buteliu. Apie 1950 m. parduotuvė perkelta į gyvenamąjį dvaro namą. 1966 m. pastatytas sovietinio projektavimo parduotuvės pastatas, stovintis dar iki šiol. Čia prekiaujama buvo ne tik maisto produktais, tačiau ir namų apyvokos reikmenimis, baldais. Naujai atidarytos parduotuvės pirmoji pardavėja buvo Valerija Abarienė, ilgametė parduotuvės darbuotoja. Vėliau pastatas privatizuotas ir galiausiai sumažėjus kaime gyventojų parduotuvė uždaryta.

1940 – iki dabar pieninė

1940 m. sovietų valdžiai paėmus dvaro sodybos pastatus savo žinion, senojo dvaro rūmo patalpose šiaurinėje dalyje buvo įrengta pieninė. 1954 – 1955 m. prie pirmininko Žukausko (nevietinio, partinio žmogaus), išardžius Broniaus Streikaus iš Maniuliškių klėtį, buvo pastatyta nauja medinė pieninė dabartinės vietoje. Naują pieninę statė atokiau, nuo kolūkio raštinės bei gyvenamųjų namų dėl nuolat tvyrančio labai prasto kvapo.

Kumpuoliai. 2012 m.

1992 m., neatsargiai žaisdami kaimo vaikai ją padegė ir senutė pieninė sudegė. Tais pačiais metais *UAB Rokiškio sūris* pastatą atstatė ir ji veikia iki šiol. Daug metų čia darbavosi Genovaitė Streikutė – Streikienė, dabar čia dirba Stasė Lukošūnienė.

Kelias Antazavė – Suviekas

Vietos gyventojai senai svajoja apie tai, kad kada nors pagaliau šis kelias bus išasfaltuotas. Pasak vietinių, tai pagrindinė priežastis, kodėl kaimas po truputi miršta ir beveik niekas čia nesikelia gyventi į tuštėjančius namus. Kas gi norės kelis kilometrus duobėtu ir dulkėtu keliu kratytis. Jau legendomis tapo pasakojimas, kaip kažkada buvo skirta pinigų kelio Dusetos - Suviekas asfaltavimui, kad Prezidentas Algirdas Brazauskas norėjęs, jog kelias iki medžioklės plotų būtų sutvarkytas. Tačiau, keitėsi santvarkos ir darbų atlikti nespėjo. Atkūrus Nepriklausomybę ir vėl buvo sužibusis viltis, kad kelias bus sutvarkytas, tačiau ta viltis vis ir lieka viltimi.

Yra ir kuo pasidžiaugti: kelias tiek nuo Kumpuolių į Antazavę, tiek į Aleksandravėlę, dėl savo kalnelių, pakalnių ir gražių vingių patinka ekstremalaus sporto mėgėjams. Jau sovietiniais laikais bei dabar, po nepriklausomybės atkūrimo, kelias yra naudojamas rengiant ralio varžybas.

2012 ir 2013 metais, pačiuose Kumpuoliuose buvo duoti startai atskiriems, 300 šimtų ežerų ralio, ruožams. Daug ką vilioja ir nemažas Kumpuolių kalnas, kuris žinomas kaip natūralus tramplynas.

Užrašė Milda Abariūtė pagal vietinių žmonių pasakojimus: Antano Abariaus, Stasio Streikaus, Stasės Žideliūnaitės - Knezienės, Veronikos Turkutės - Datkūnienės ir kitų.

Su informacija iš bažnytinių metrikų talkino: Gintaras Streikus ir Tomas Kurlinkus.

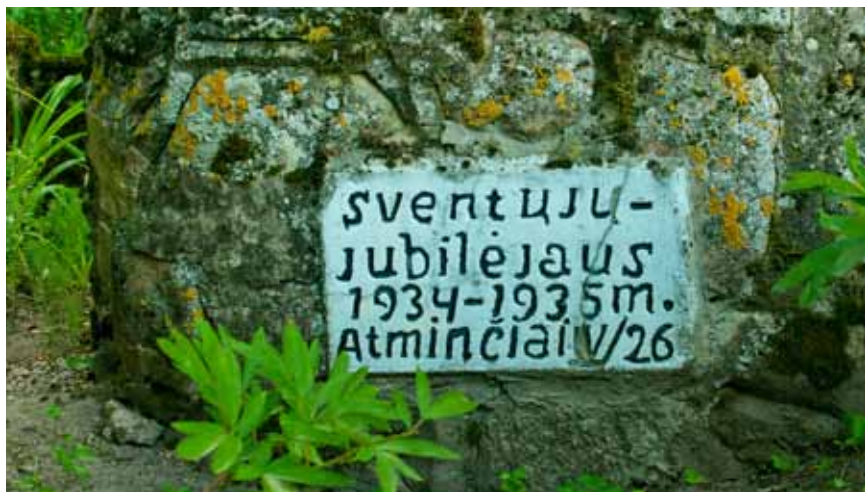
Ajočiai

Ajočių kaimo teritorija yra nutolusi apie 3 km. į šiaurę nuo Kumpuolių Samanių / Suvėnų link. Kiek žinoma, Ajočiai priklausė Kumpuolių dvarui ir kartu su kitais dvaro kaimais pagal teritorinį suskirstymą buvo Antazavės valsčiuje iki 1949 m. Šiuo metu kaimas yra Zarasų rajone, Suvieko apylinkėje.

Ajočių kaimo ulyčia išdalinta į vienkiemius 1909 m. Devyniuose valakuose išsistatė 32 sodybos. Žmonės iki dabar pasakoja, kad kam kur keltis iš ulyčios paaiškėjo burtų keliu. Gyventojai sutarė: sužymėti sklypus,

Ajočių kryžius 2014 m.

Ajočių kryžiaus užrašas.

surašyti ant popieriaus skiaučių ir duoti šeimos galvai traukti, kam kas klius, ten tas ir kraustysis arba ulyčioje liks. Ne visos žemės Ajočiuose vienodos, o dar daug kas ulyčioje norėjęs likti gyventi. Atsirado gudročių, kurie sugalvojo lapelius traukti akinius užsidėję, o čia, - šast, nusimauna Pauliukas nuo galvos kepurę, užmeta ją ant popierėlių krūvos ir taria: "popierėlius ir iš po kepurės traukti galim". Taip sklypus žmonės iš po Pauliuoko kepurės ir išsidalino.

Nuo neatmenamų laikų veikė kaimo kapinės, vietinių vadinamos Maro kapinaitėmis, kuriose buvo laidojama dar praėjusį šimtmetį. Jos nebeveikiančios, bet oficialiai nėra uždarytos iki šiol. Kapinės yra 60 m. į šiaurę nuo tarpkaiminio kelio Kumpuoliai - Ajočiai - Suvėnai, 850 m. į šiaurės rytus nuo Ajočių ežero. Palei tą patį kelią 1934 m. prie pagrindinės Ajočių kaimo sankryžos, senosios Ajočių ulyčios teritorijoje, pastatytas akmeninis kryžius už viso kaimo suaukotas lėšas. Jas surinko ir pagrindiniai fundatoriai bei iniciatoriai šio kryžiaus statybų buvo Didelaičiai. Pastačius kryžių kaime tapo papročiu per gegužinės pamaldas t.y. Mojų, turėti 3 kryžavas dienas. Pasimelsti, litanijas skirtas Švč. Mergelei Marijai paskaityti žmonės rinkdavosi pas Šukį, Šarkabiškį, Julį Abarių. Dvi dienas šventų giesmių giedoti rinkdavosi prie kryžiaus ir dar vieną dieną, pagiedoję prie kryžiaus eidavo giedoti ir ant Maro kapelių. Aptvertas tvorele, kryžius stovi iki šiol.

Iš buvusio Kumpuolių dvaro kaimų, vieninteliai Ajočiai savo kaime turėjo mokyklą. Pirma kaimo mokykla, ar tiksliau klasė, buvo įrengta Juliaus Abariaus namuose 1932 m. Jis liko gyventi ulyčios teritorijoje, o visiems vaikams čia buvo patogų subėgti iš aplinkui išsibarsčiusių sodybų. Taip pat turėjo didelį dviejų galų namą, ir viena dalis buvo išnuomota kaimo mokyklai. Čia daug metų mokytojavo Banaičiai, kuriuos vietos žmonės labai gerbė ir kaimo šviesuoliais vadino. Deja, jų dalia, kaip daugelio to laikotarpio šviesių žmonių - sovietų valdžios ištremti į Sibirą.

1940 m., Baliui Arcimavičiui skyrus privačios žemės kelis arus ir finansuojant nepriklausomos Lietuvos vyriausybei, prie Ajočių kaimo kapinaičių buvo pastatyta didžiulė mokykla. Mokykloje įrengti keli butai mokytojams, didžiulė aktų salė, veikė 3 klasės: viena lietuvių ir dvi rusų. Samanių, Suvėnų kaimų teritorijose nuo seno gyventa rusakalbių bendruomenių. Nepriklausomos Lietuvos metais, mokyklose buvo dėstoma tik lietuvių kalba. Po karo, sovietams perėmus valdžia steigiamos rusakalbės klasės, mokyklos. Ajočių mokyklą lankė lietuvių bendruomenės, aplinkinių kaimų vaikai ir rusų bendruomenės vaikai bei jau suaugę gyventojai, kurie anksčiau negalėjo mokytis, nes nebuvo valstybės finansuojamų rusakalbių klasių. Čia mokytojavo Marija Chachlova, Aloyzas Šeškus, Virginija Matiukaitė, Jonas Abarius kilimo iš Maniuliškių. Rusakalbiams mokytojams buvo leista gyventi įrengtuose butuose mokykloje. Tuo tarpu lietuviai mokytojai gyveno nuomodami kambarėlį pas kaimo žmonės, kas bet kuriam ajočiškiui buvo didžiulė garbė. Mokykla sudegė kepant duoną, kažkaip užsiliepsnojo dėl netvarkingo kamino 1956 m. gegužę. Visas kaimas sulėkė mokyklos gesinti, dalinai pavyko, tačiau jos niekas vėliau neatstatė. Tai kas išliko, buvo tvarkingai pervežta ir panaudota statant Šniukštų kaimo mokyklą. Ajočių kaimo mokykla buvo lygiai tokia pati, pastatyta pagal vieną ir tą patį projektą, kokia vis dar stovi Bradesių kaime, Rokiškio rajone, prie kelio Obeliai - Zarasai.

Šiandien Ajočiuose likusi viena sodyba. Joje gyvena, garbingo amžiaus, 87 metų sulaukęs Antanas Nykštus. Prieš šį susitikimą, jo sūnus Alius Nykštus sutvarkė Ajočių kryžiaus aplinką, tvorelę. Kiti ajočiškiai išsibarstė po visą Lietuvą arba į aplinkinius kaimus: Kumpuolius, Samančius, Suvėnus. 2000 ir 2005 metais rugpjūtį ajočiškio, dabar gyvenančio Pakruojyje, Mykolo Arcimavičiaus iniciatyva, buvo suorganizuoti du kaime gyvenusių žmonių susitikimai.

Pagal vietinių žmonių pasakojimus užrašė Milda Abariūtė

Elena Abariūtė - Cibulskienė po 2000 metų susitikimo, rugpjūčio 13 d., paveikta įspūdžių, ir fakto, kad Ajočiai neatpažįstamai užžėlę, užaugę, nebelikę vienintelio kelio prie kryžiaus, kelio link Obelių, kurio tam tikrą atkarpą kiekviena Ajočių kaimo sodyba turėjusi pavasarį sutvarkyti: griovius iškasti, duobes užlyginti, užrašė tokias eiles (kalba netaisyta):

Brangus gimtasis kaime

*Bučiuoja kaimo kelias,
Sugrįžtančių vaikų padus,
Užėjusiais laukais, takais vilioja
Paklaikusius, nustebusius žvilgsnius.*

*Senai nutilo kaime giesmės, dainos,
Lyg paukščiai išsibarstė jo vaikai.
Šiandien sugrįžę vėl prie kryžiaus meldžias,
Dainuoja ir dalinas įspūdžiais senais.*

*O mano mielas, gimtas kaime -
Man nesvarbu, koks šiandien Tu esi!
Tu man gražus dar iš vaikystės sapno,
Esi brangus primindamas tėvų namus.*

*Aš vis matau, svajonėse gimtinę savo,
Bakūžę seną, žilą mamą.
Matau takus smėlėtus, laukus žiedais nusėtus,
Jaučiu ruginės duonos kvapą, iškeptą ant pievos ajerų.*

*O kaip smagu gimtinėje savojo...
Regiu mamos skarelę baltą, storą maldaknygę užverstą.
Takai dabar tenai užžėlę ir durų skladies man jau niekas neatkels,
Tu man brangus gimtasis kaime, dar iš vaikystės sapno mielas man.*

Kraštiečių susitikimo programa

2014 m. rugpjūčio 2 d. kviečiamas visų kraštiečių, gyvenančių ar gyvenusių, gimusių Maniuliškių, Jonišio, Kumpuolių, Ajočių ir kituose aplinkiniuose kaimuose susitikimas. Taip pat kviečiami ir visi šio krašto žmonių palikuonys, menantys mūsų kraštą, net jeigu žinomą vien tik iš tėvų ar senelių pasakojimų.

10:00 val. Aleksandravėlės bažnyčioje renkamės bendrai maldai už Maniuliškių, Ajočių, Jonišio, Kumpuolių ir aplinkinių kaimų gyvuosius ir mirusius.

11:00 val. lankysime Aleksandravėlės kapines ir ant protėvių kapų uždegame žvakutes.

12:00 val. eisime pasivaikščioti po tėviškę: gimtąsias vietas ar protėvių gyventas vietas.

Visus, kas pageidauja, kviečiame jungtis prie maniuliškiečių ir kartu pasivaikščioti po Maniuliškių kaimą: aplankyti senąsias Maniuliškių kapinaites, iki mūsų dienų išlikusių koplytėlę, pastatytus kryžius šio krašto žmonėms atminti, užkopti į senutį Maniuliškių piliakalnį, pasigrožėti nuostabiais vaizdais.

15:00 - 16:00 val. renkamės buvusioje Kumpuolių kaimo pradinėje mokykloje pasibuvimui kartu, pabendravimui su giminėmis, kaimynais, senais ir naujai atrastais pažįstamais.

Maistas ir gėrimai: suneštinis vaišių stalas. Šio krašto žmonės garsėja vaišingumu, taigi pasiruoškite ir sau, ir kaimynui pavaišinti.

Dalyvaujame patys ir kvietimu dalinamės su visais kraštiečiais

Organizatoriai: iniciatoriai maniuliškiečiai, aktyviai talkina kumpuoliškiai.

Dėl informacijos prašome kreiptis į:

Gintarą Streikų tel. 8 698 14952,

Mildą Abariūtę tel. 8 610 60597

MŪSŲ KRAŠTAS
Maniuliškės, Kumpuoliai, Ajočiai

Spaudai parengė:
Gintaras Streikus, Milda Abariūtė

Viršelyje panaudotos
Algirdo Lekavecko ir Gintaro Streikaus nuotraukos

Dailininkas Nerijus Treinys

2014-08-02. Tiražas 100 egz.